

Kuvitelluista voitoista terrorisminvastaiseen sotaan

Israelilaisen Cannon-yhtiön tuottamien elokuvien Invasion U.S.A (1985) ja Delta Force (1986) luomat kuvat Yhdysvaltojen ulkoisista ja sisäisistä vihollisista reaganilaisessa elokuvassa

Poliittisen historian
kandidaatintutkielma

Laatija(t):
Jere Mäkelä

08.05.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Poliittinen historia

Tekijä(t): Jere Mäkelä

Otsikko: Kuvitelluista voitoista terrorisminvastaiseen sotaan – Israelilaisen Cannon-yhtiön tuottamien elokuvien *Invasion U.S.A* (1985) ja *Delta Force* (1986) luomat kuvat Yhdysvaltojen ulkoisista ja sisäisistä vihollisista reaganilaisessa elokuvassa

Sivumäärä: 42 sivua

Päivämäärä: 8.5.2025

Tässä tutkielmassa tutkitaan kahden israelilaisrahoitteen Hollywood-elokuvan, *Delta Forcen* (1986) ja *Invasion U.S.A:n* (1985) antamaa kuvaa arabeista ja kommunisteista terrorisminvastaisen sodan puolustamisen ja oikeuttamisen, sekä muiden Reaganin-retoriikassa usein toistuvien teemojen eli pienen valtion, individualismin ja sotateknologisen ylivoiman kautta. Elokuvien analyysi perustuu Ilias Ben Mna'n väitöskirjassaan *Echoes of Reaganism in Hollywood Blockbuster Movies From the 1980's to the 2010's* tutkimukseen Ronald Reaganin retoriikassa toistuvista myyteistä ja uskomuksista sekä George Lakoffin ”tiukka-isä”-malliin.

Elokuvat luovat viholliskuvan Moskova-johtoisen kommunismin ja Teheranista johdetun islamistisen terrorismin yhteyksistä ja jaetusta agendasta tuhota Yhdysvallat ulkoa ja sisältä maan heikkouden ja sotilaallisten tappioiden luomaa lamaannusta hyväksikäyttäen. Maan ulkoisen ja sisäisen heikkouden näytetään johtuvan pääosin välinpitämättömistä poliitikoista ja byrokraateista, jotka ovat luoneet luonnollista kilpailua ja yritteliäisyyttä lannistavan valtion.

Kansainvälisestä terrorismista luotu viholliskuva säälimättömänä hulluutena toimii perusteluna ja kehotuksena lisätä Yhdysvaltojen sotilaallisia panostuksia Lähi-idässä. Elokuvat toimivat myös Ronald Reaganin presidenttikausien ulkopoliittisten skandaalien ja linjattoman ulkopoliitiikan puolustuksena.

Israel näytetään Yhdysvaltojen täytenä vastakohtana, dynaamisena ja sotilaallisena, sekä maan tärkeimpänä liittolaisena Lähi-Idässä, jonka esimerkkiä Yhdysvaltojen pitäisi seurata terrorismin ja kommunismin vastaisessa sodassa.

Avainsanat: hollywood, propaganda, israel, arabi, propaganda, viholliskuva, elokuva, terrorismi, reaganismi, kommunismi

1 JOHDANTO	4
1.1 Israel	6
1.2 Tutkimuskysymys ja aineisto	9
1.2 Propagandasta	13
2 PIENI VALTIO JA INDIVIDUALISMI SISÄISEN TURVALLISUUDEN TAKAAJINA	18
3 SOTA "TOISTA" VASTAAN	24
4 TERRORISMINVASTAINEN SOTA UUTENA NORMINA	30
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
6 LÄHDELUETTELO	39

1 Johdanto

Terrorisminvastaisen sodan juuret eivät ole syyskuun 2001 terrori-iskuissa, vaan terrorisminvastainen sota juontaa juurensa jo Reaganin presidenttikauden sisä- ja ulkopolitiikkaan. 1970-lukua Yhdysvalloissa määrittivät skandaalit, tappiot ja huono talous. Vuosikymmen alkoi Watergate-skandaalilla, sitä seurasivat perääntyminen ja tappio Vietnamissa, öljykriisi, kommunistien ja vallankumouksellisten voittokulku maailmalla, kriisit Lähi-Idässä ja toinen öljykriisi, stagflaatio ja työttömyys. Yhdysvalloille huonon vuosikymmenen kruunasi vielä Neuvostoliiton hyökkäys Afganistaniin ja Iranin vallankumous (Iranin vallankumouksenkin suhteen Yhdysvaltojen ymmärrys oli ensin, että vallankumous tapahtuu Neuvostoliiton tuella) ja Iranin suurlähetystön panttivankikriisi.

Ronald Reagan lupasi kampanjassaan ja presidenttikaudellaan palauttaa Yhdysvaltojen voiman ja kunnian antamalla valtion kaappaaman vallan takaisin kansalle, nostaa työn kannusteita laskemalla verotusta ja vähentämällä regulaatiota, sekä tuhoamalla kommunismin ylivertaisella sotavoimalla neuvottelun sijaan. Sisäpoliittisesti kaiken pahan ja heikkouden takana nähtiin olevan kristittyjen arvojen korvaaminen liberalismilla ja liikaa laajentuneella valtiolla, joka heikensi kansakunnan terveyttä ja moraalialia, parantamalla vähemmistöjen oikeuksia ja vihollisen kanssa neuvottelemalla voimankäytön sijaan Reaganin hallinto henkilöllisti nämä ongelmat suureksi osaksi presidentti Jimmy Carteriin ja Carterin heikkouteen vapaan maailman vihollisia vastaan, ja vahvan ulkopolitiikan nähtiin toimivan kansakuntaa parantavana voimana, ja korjaavan maata vaivaavan Vietnam-syndrooman.¹

Tutkin ja vertailen kandidaatintutkielmassani israelilaiselokuvien Invasion U.S.A (1985) Delta Force (1986) keinoja epäinhimillistä ja luoda viholliskuvaa arabeista, terroristeista ja kommunisteista presidentti Ronald Reaganin ajan elokuvassa terrorisminvastaisen sodan ja tiiviimmän Israel-suhteen luomisen oikeuttamisessa ja perustelemissa. Tutkin myös elokuvien luomien viholliskuvien eroja ja samankaltaisuuksia nykypäivän näkökulmasta. Toinen peruste Reaganin ajan elokuvalla on Reaganin tausta Hollywoodissa, ja elokuvien suuri vaikutus Reaganin ymmärrykseen maailmasta, joka teki hänestä vastaanottavaisen elokuvien ja TV-sarjojen sisällöille, joka näkyi hänen retoriikassaan sekä käytännön

¹ Raible 2021; Toaldo 2013, 11, 27; Vietnam-syndrooma tarkoitti Yhdysvaltojen sotilaallisen ja moraalisen ylivertaisuuden ympärillä pyörineiden myyttien murtumista. Syndrooman seurauksena Yhdysvallat ei halunnut käyttää sotilaallista voimaa vihollistensa pakottamiseen tappiota peläten. kts. Wallis 2020, 108–109

politiikassaan.² Toisena perusteena on Reaganin halu ja kyky muokata aktiivisesti tätä nk. reaganilaista-ideologiaa julkisen retoriikkansa kautta.³

Reaganin valtaannousua kutsuttiin reaganilaiseksi vallankumoukseksi, jonka vaikutus näkyi aikansa kulttuurituotteissa, etenkin toimintaelokuvissa. Chris Jordanin mukaan Reaganin valtaannousu osui sellaiseen aikaan, jolloin hänen ideologiansa individualismista ja valtion roolista mahdollistajana sääntelijän sijaan sai vastakaikua kulttuurillisesti, taloudellisesti ja poliittisesti. Reaganin ajan elokuva on usean toisiaan läpileikkaavan muutoksen seurausta, jotka kattavat muutokset presidenttien vallankäytössä, Hollywood elokuvan muodossa ja sisällössä sekä amerikkalaisessa kulttuurissa, eivätkä ole seurausta vain yhdestä henkilöstä. Siltikin on syytä pitää mielessä, että Reaganin ajama sääntelyn heikentäminen ja suuryrityksiä tukeva talouspolitiikka, hyödytti etenkin elokuva-alan suurimpia toimijoita. Taloudelliset intressit yhdistettynä Reaganin suureen henkilökohtaiseen suosioon presidenttinä toimivat motivaattorina tuottaa reaganilaisia-elokuvia.⁴

Reaganin terrorisminvastainen politiikka selitettiin yleisölle kylmän sodan logiikkaa seuraten. Ystävät ja viholliset eroteltiin vapauden ystäviksi tai vapauden vihollisiksi kylmän sodan jakolinjoja seuraten. Terrorismi yhdistettiin konkreettiseksi toimijaksi, joka operoi sivistyneen maailman ulkopuolella tarkoituksenaan aiheuttaa kauhua. Mattia Toaldon mukaan terrorismin määrittelyn laveus oli yksi Yhdysvaltain terrorisminvastaisen politiikan suurimmista esteistä Lähi-Idän tilanteen ymmärtämiseksi. Kaikki epäkonventionaalisilla tavoilla sotineet valtiot ja organisaatiot ymmärrettiin toimivan Neuvostoliiton pelikappaleina, ja ymmärrys paikallisten toimijoiden agendasta ja keskinäisistä suhteista jäivät tämän luulon varjoon, kuten myös Lähi-Idän politiikan suurin muutos, poliittisen Islamin synty.⁵

²”How Sci-Fi Like 'WarGames' Led to Real Policy During the Reagan Administration.” *New America*, 11.10.2018 <https://www.newamerica.org/weekly/how-sci-fi-wargames-led-real-policy-during-reagan-administration/> [luettu 20.04.2025]

³ Wallis 2020, 129–130

⁴ Jordan 2003, 1–3

⁵ Toaldo 2013, 11–12, 26

1.1 Israel

Toinen tärkeä maa tutkielmaani liittyen on Israel, ja sen rooli Yhdysvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Yhdysvalloilla on aina ollut tärkeä rooli Israelin olemassaolon mahdollistajana ja turvaajana.⁶ Yhdysvaltojen lähes vankkumaton sotilaallinen ja diplomaattinen tuki Israelille yli puoluerajojen on mahdollistanut itsenäisen ja sotilaallisesti vahvan Israelin olemassaolon. Yhdysvaltojen tuki Israelille perustuu ideologiaan ja ymmärrykseen jaetuista yhteisistä arvoista, eikä Yhdysvaltojen näkökulmasta puhtaasti ulko- ja turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin. Tämä erityissuhde⁷ mahdollistaa Israelille suuremman liikkumatilan toimia itsenäisesti, joissain tapauksissa jopa Yhdysvaltojen omia turvallisuusintressejä vastaan.

Kuuden päivän sota⁸ oli Israelin kansainväliselle maineelle hyväksi välittömästi sodan päättymisen jälkeen. Yhdysvalloissa, Israel ja sen saavuttama nopeaa voittoa peilattiin Yhdysvaltojen omaan poliittiseen ja sotilaalliseen kyvyttömyyteen lyödä Neuvostoliiton pelinappulana nähty Pohjois-Vietnam, siinä missä Israel oli onnistunut vain kuudessa päivässä tuhoamaan vihamieliset, Neuvostoliiton liittolaisina nähtyjen arabimaiden armeijat, ja ottamaan haltuunsa näille kuuluneet alueet Gazassa, länsirannalla, Länsi-Jerusalemmissä, Siinailla ja Golanin kukkuloilla. Israelin saavuttama sotamenestys toimi myös alkusysäyksenä Yhdysvaltojen ja Israelin erityislaatuiseen diplomaattiseen, taloudelliseen ja sotilaalliseen suhteeseen.⁹

Israelin aseman vahvistuminen suhteessa ympäröiviin arabimaihin ja Israelin politiikka miehitettyjen alueiden suhteen aiheutti maassa kriisin liittyen politiikkaan ja identiteettiin. Ensinnäkin, Israelin uhattu asema loi Israelista turvallisuusvaltion, jossa armeija ja sitä pyörittävät byrokraatit nauttivat suurista budjeteista muun yhteiskunnan kustannuksella. Armeijan valtaa pönkitti myös epävakaa hallituskoalitiot, jotka ovat kärsineet suurista sisäisistä ristiriidoista liittyen siirtokuntiin ja miehitettyihin alueisiin.¹⁰ Toisekseen, alueiden

⁶ Wallis 2020, 4–5; Sheffer 1987, 40–41; Trumanin hallinto painosti muita maita äänestämään Israelin perustamisen puolesta YK:n äänestyksessä 1947. Trumanin Yhdysvallat oli myös ensimmäinen maa, joka tunnusti Israelin itsenäisyyden. kts. Wallis 2020 ibid.

⁷ Sheffer 1987, 5–6

⁸ 5.-10.6.1967

⁹ A. Kaplan 2018, 109–110

¹⁰ Hadari ja Turgeman 2018, 485–487; Turvallisuuteen liittyy myös kastelu- ja juomaveden riittävyys, missä Golanin kukkulat ovat Israelille elintärkeitä kts. mm. Nolan 2020

miehittäminen vaikutti Israelin itseymmärrykseen ja kansainväliseen maineeseen ja suhteisiin naapurimaihin. Israel koki puolustavana osapuolena olevansa oikeutettu valloittamiinsa alueisiin, mutta olevansa valmis luopumaan jostain alueista saadakseen rauhansopimukset naapurimaiden kanssa.¹¹

Aiemmin mainitsemani identiteetikriisi koski sekä Israelin yhteiskuntaa että maan kansainvälistä mainetta. Israel oli asemoinut itsensä anti-kolonialistiseksi maaksi, joka käyttää asevoimaa vain itsensä puolustamiseen. Vuoden 1967 sodan jälkeen Israel löysi itsensä uudesta roolista, Israel oli muuttunut Daavidista Goljatiksi, ja joutui sopeutumaan uuteen rooliin miljoonan arabin miehittäjänä alueilla, joihin sillä ei ollut kansainvälisten lakien mukaan oikeutta.¹² Maan roolin muuttuminen miehittäjäksi ja armeijan sekä valtiojohton lähes kohtalokkaaksi käynyt virhearviointi siitä, että arabimaat eivät ole hyökkäämässä, vielä kahdeksan tuntia ennen Yom Kippurin sotaa toi maan katastrofin partaalle sekä maan armeijan ja militarismin joutumisen laajamittaisen kritiikin kohteeksi, puoluekentän molemmilta laidoilta. Yom Kippurin sota nosti uuden puolueen valtaan Israelissa, Likudin, joka ammensi voimansa juutalaiskonservatismista, aiemman sosialistisen vision sijaan. Yom Kippurin sota aiheutti suuria muutoksia Israelin poliittisessa kulttuurissa, mutta siltikin, paradoksaalisesti Yom Kippurin sota oli voitto sekä Israelille, että Egyptille. Israel sai Yhdysvaltain tuella poistettua aselepoehdotuksesta lisäyksen palata ennen vuotta 1967 vallinneisiin rajoihin mikä vahvisti Israelin oikeutusta alueiden miehittämiseen, ja Egyptin Sadat sai palautettua Egyptin aseman johtavana Arabimaana, ja siirrettyä palestiinalaiskysymyksen ratkaisun suurvaltojen käsiin ja vapautettua Egyptin vastuusta sotia Israelia vastaan tulevaisuudessa.¹³

Tutkimukseen tiiviisti temaattisesti ja ajallisesti liittyvä aihe on Libanon, ja etenkin Israelin päätös hyökätä Libanoniin vuonna 1982. Kirjoitin aiemmin Israelin muuttuneesta asemasta, sillä maa oli muuttunut itseään puolustavasta miehittäjäksi. Libanonin sota oli kuitenkin vaikutuksiltaan laajin, sekä Israelin omaan itseymmärrykseen, sekä Israelin kansainväliseen maineeseen.¹⁴ Libanonin sodan tapauksessa Israel oli selkeästi hyökkäävä osapuoli, joka

¹¹ Gelber 2021, 9

¹² A. Kaplan 2018, 112–117

¹³ Ovendale 2004, 250–252; Sodan aloituspäivä 6.10.1973 valikoitui pääosin suotuisien sääolosuhteiden, ei juutalaisten pyhäpäivän takia. Suezin kanavan vedenpinta oli alhaisimmillaan tuona yönä, mikä helpotti kanavan ylittämistä. kts. Ovendale s 250

¹⁴ A. Kaplan 2018, 162–170

hyökkäsi sisällissotaa käyvään naapurivaltioon muuttaakseen turvallisuusympäristön itselleen suotuisaksi. Lyhyt operaatio muuttui ”Israelin Vietnamiksi”, jossa Israel loi täysin uuden ja kestäväksi osoittautuneen vihollisen, hezbollahin, osallistui aktiivisesti Libanonin sisällissotaan falangistien puolella, ja kävi samalla Libanonin maaperällä avointa sotaa Syyriaa vastaan. Israel vetäytyi Etelä-Libanonista vasta vuonna 2000, ja aloitti vuonna 2006 toisen Libanonin sodan.¹⁵

Libanonin sota muutti yhdysvaltalaisten käsityksiä Israelista, mutta toi esiin myös palestiinalaisten ja PLO:n inhimillisen näkökulman kansainväliseen tietoisuuteen, aiemman palestiinalaiset terroristeiksi yhdistäneen näkökulman sijaan.¹⁶ Tämä toimi vastoin Israelin omia tavoitteita, sillä etenkin miehitettyillä alueilla vastarintaa osoittavien henkilöiden luokittelu terroristeiksi oli toiminut Israelille oikeutuksena toimia mielivaltaisesti miehittämillään alueilla, vastoin kansainvälisiä lakeja, jotka oikeuttavat miehitettyjen alueiden kansalaisille vastarinnan tekemisen miehittäjää vastaan. Toisekseen huolimatta yrityksistä muuttaa kansainvälisiä lakeja, valtiot eivät voi syyllistyä terrorismiin. Terrorismi tarkoittaa terminä aina ei-valtiollisia toimijoita. Israel haluaa puolustella valtioterroriaan miehitettyjen alueiden ihmisiä kohtaan sodalla terrorismia vastaan. Henkilöiden ja ryhmien terroristiksi luokittelu vapauttaa valtion vastuusta (ei juridisesti) kansainvälisten lakien, ja jopa omien lakiansa suhteen, ja toimii tekosyynä mm. omaisuuden ja maiden takavarikoinnille, pidätyksille ja vangitsemiselle ilman oikeudenkäyntejä. Laajemmassa mittakaavassa sodalla terrorismia vastaan voidaan oikeuttaa jopa tietyn väestöryhmän poistaminen tietyltä alueelta turvallisuuteen ja terrorismiin vedoten.¹⁷

Israelilaisserkusten omistaman Cannonin elokuvat ja niiden tuottamat näkökulmat ovat osa kulttuurista vastaiskua näille muuttuneille käsityksille Israelista, palestiinalaisista sekä terrorismin juurisyistä. Israelilaisten konservatiivien argumentit olivat myös helposti siirrettävissä Vietnam-syndroomasta kärsivän yhdysvaltalaisen konservatiivisen elokuvayleisön pureskeltavaksi. Syyt epäonnistumiseen ja muuttuneisiin asenteisiin löytyivät mediasta, liberalismista, kommunismista, vastapuolen epärehellisyydestä ja demokratiasta,¹⁸

¹⁵ Freilich 2012

¹⁶ A. Kaplan 2018 162–170

¹⁷ Kapitan 2016

¹⁸ Schleifer 2003

jotka olivat argumentteina suoraan yhdysvaltalaisen konservatiivien työkalupakista Vietnamin epäonnistumisen selittelyssä.

1.2 Tutkimuskysymys ja aineisto

Tutkimukseen valitut elokuvat ovat Invasion U.S.A (1985) sekä Delta Force (1986). Molemmat elokuvat ovat Cannon Groupin tuottamia sekä Chuck Norrisin tähdittämiä. Delta Forcen tapauksessa minulla oli käytössäni myös James Brunerin ja Menachem Golanin alkuperäinen elokuvakäsikirjoitus, jonka hedelmällisyys jäi tutkimuksen kannalta odotettua heikommaksi.

Joseph Ziton ohjaamassa Invasion U.S.A.:ssa Chuck Norrisin esittämä entinen CIA-agentti Matt Hunter kutsutaan takaisin palvelukseen, kun hänen vanha vihollisensa Rostov salakuljettaa Yhdysvaltoihin kommunistisen terroristijoukon. Rostovin tavoitteena on ajaa Yhdysvallat anarkian tilaan tekemällä terroristisia iskuja ympäri Yhdysvaltoja.

Menachem Golanin ohjaamassa Delta Force-elokuvassa Yhdysvaltojen maavoimien eliittiyksikkö Delta Force lähetetään Libanoniin vapauttamaan islamististen terroristien kaappaaman lennon panttivangit, ja kostamaan kaappareille. Delta Forcessa Chuck Norris näyttää kapteeni Scott McCoyta, joka määrätään takaisin palvelukseen johtamaan Delta Forcea taistelussa terroristeja vastaan.

Valitsemani elokuvat ovat israelilaisserkusten omistaman Cannon-groupin tuottamia, ja Delta Forcen tapauksessa, ohjaamia. Serkukset Menaham Golan ja Yoram Globus olivat kiistämättä elokuvia rakastavia tuottajia ja elokuvantekijöitä, mutta ennen kaikkea myös poliittisesti aktiivisia konservatiiveja, siionisteja ja Israelin armeijan veteraaneja. Yoram Globus nousi myös vuonna 1982 Israelin ulkoministeriön alaisen elokuvaosaston, joka valvoo kaikkia Israelissa tehtyjä elokuvia, johtoon.¹⁹ Yrityksessä suurta luovaa valtaa käyttäneiden Menahem Golanin ja Yoram Globusin tuottamissa elokuvissa näkyi vahvasti heidän poliittikkansa, etenkin Israelin ja arabien suhteen.²⁰ Delta Forcen avoimen tarkoituksellista poliittisuutta nimenomaan terrorismin vastaisen sodan suhteen ei tarvitse edes arvuutella, sillä elokuvan

¹⁹ Shaheen 2009, Kpl 1, sivu 7

²⁰ Shaheen 2009, ibid

ohjaaja/tuottaja Menahem Golan, sekä päättähti Chuck Norris esittivät elokuvan nimenomaan pyyntönä lisätä Yhdysvaltojen aktiivisuutta terrorismin vastaisessa sodassa.²¹ Elokuva oli myös siihen mennessä suurin Israelissa tuotettu elokuva 8 miljoonan dollarin budjetillaan, 280 henkisellä elokuvaryhmällään ja yli tuhannella avustajallaan. Elokuvan tuotanto aktivoi Israelin koko hasbara-koneiston²² tuekseen, ja sai Israelissa kehuja etenkin kuvauksellaan Israelin sotilaallisesta kyvykkyydestä, Israelin erityisaseman korostamisesta Yhdysvaltojen liittolaisena, sekä ”shiia-hulluuden” yhdistämisestä natsismiin.²³

Invasion U.S.A. on nähtävissä enemmänkin Red Dawn-pastissina²⁴ ilman julkilausuttuja poliittisia päämääriä. Tämä ei tarkoita, etteikö elokuva olisi täynnä reaganilaisen elokuvan symbolismia ja erillään Delta Forcen edustamasta ideologiasta. Molemmat elokuvat ovat Cannon-groupin tuottamia, James Brunerin käsikirjoittamia sekä Chuck Norrisin tähdittämiä. Elokuvan on myös ohjannut antikommunistisista elokuvista tunnettu Joseph Zito. Molemmat elokuvat edustavat myös nk. lihaksikasta toimintagenreä, joka oli yksi reaganilaisen elokuvan visuaalisista ja temaattisista tunnusmerkeistä. Kuten Delta Force Israelissa, Invasion U.S.A. sai Yhdysvaltojen puolustusministeriöltä täyden materiaallisen tuen elokuvan loppukohtaukseen, jossa kansalliskaarti käy taistoa terroristilaumoja kohtaan.²⁵

Elokuviin välittämää ideologiaa ei voi kuitenkaan tulkita sotana ainoastaan ulkoista vihollista vastaan, etenkin Invasion U.S.A:n tapauksessa, vaan elokuvissa toistuu teemoina myös Reaganin retoriikassaan mainitsevat sisäiset kulttuurilliset ja poliittiset uhat, jotka esitetään vaikeammin ratkaistavina, kuin ulkoiset uhat, etenkin välinpitämätön ja lakien halvaannuttama byrokratia. Molempien elokuvien henkilöhahmot ovat ohuttakin ohuempia dialogiltaan, toiminnaltaan sekä motiiveiltaan, mutta ovat sitäkin rikkaampia ideologisissa merkityksissään reaganilaisen elokuvan kontekstissa.

Tutkimuksen metodologisena kehikkona toimii Ilias Ben Mna'n väitöskirja *Echoes of Reaganism in Hollywood Blockbuster Movies From the 1980's to the 2010's*. Analysoin

²¹ Shaw ja Goodman 2022, 190

²² Hasbara on hepreankielinen termi, joka tarkoittaa kertomista, käytetään puhuttaessa Israelin mielipide/propagandatoiminnasta. kts. Shaw ja Goodman 2022, 6–7

²³ Shaw ja Goodman 2022, 189–191

²⁴ Red Dawn on John Miliuksen ohjaama ja käsikirjoittama vuonna 1984 ilmestynyt elokuva, jossa Yhdysvallat joutuu kommunistien miehittämäksi. Elokuva oli menestys taloudellisesti, sekä uudelleen kierrätti amerikkalaisia myyttejä yhdistettynä kylmään sotaan. kts. Shaw 2007, 269–274

²⁵ Suid ja Haverstick 2005, 121

elokuvia lähilukuna kandiditutkimuksen sivumäärän ja ideologisen tulkinnan rajoitteet ja realiteetit huomioiden. Toisin kuin Mna'n väitöskirjan neljä eri fokusta, yhdistän turvallisuuteen, sotaan ja teknologiaan liittyvän fokuksen kahdeksi analyysiosioiksi, jotka käsittelevät terrorismia, sekä terrorisminvastaista sotaa sotana ”toista” vastaan. Supistan individualismiin ja pieneen valtioon liittyvän fokuksen yhdeksi analyysiksi. Alistan molemmat elokuvat samoille analyyseille ja tulkitsen elokuvien eroja ja samankaltaisuuksia analyysini puitteissa.

Valitsemani elokuvat Delta Force, sekä Invasion U.S.A. olivat aikanaan suosittuja, ja etenkin Delta Forcen tapauksessa, nousivat uuteen suosioon WTC-iskujen jälkeen 2001, Yhdysvaltojen julistaessa sodan terrorismia vastaan. Tutkin miten terroristeista ja sisäisestä heikkoudesta annettu kuva eroaa ja toistuu elokuvien välillä. Delta Forcea on aiemmin tutkittu myös terrorismin vastaisen sodan kautta²⁶, minkä takia näkökulmaksi valikoitui myös Invasion U.S.A. elokuva, jota ei vastaavalle katseelle ole altistettu. Invasion U.S.A. on sekavuutensa takia unohdettu, huolimatta siitä, että se oli aikanaan hyvinkin suosittu, ja on selvästi hyvinkin poliittinen. Elokuva käsittelee enemmän kulttuurisodan aspektoja, sillä siinä kritiikki kohdistuu yhdysvaltalaiseen yhteiskuntaan, jonka heikkouden kommunistiset terroristit paljastavat.

Ben Mna analysoi Reaganin presidentinvaalikampanjoiden ja presidenttikausien julkista retoriikkaa, ja havaitsi neljä Reaganin puheissa useimmiten esiintyvää myyttiä ja metaforaa.

1. Pieni valtio (small government) vuoden 1980-presidentinvaalikampanjan ja ensimmäisen presidenttikauden aikana yleisesti toistunut metafora.
2. Ohjustorjunta ja teknologinen ylivoima ulkoavaruudessa Neuvostoliittoa vastaan.
3. Sodan määrittely terrorismiksi ja sodaksi ”toista” vastaan ja jokaisen henkilökohtaisen panoksen tärkeys terrorismin torjunnassa.
4. Individualismi ja yrittäjyys taloudellisen epävarmuuden korvaajina.²⁷

Näistä myyteistä ja metaforista ristiriitoinenkin osittain tai kokonaan muodostuvaa elokuvaa kutsutaan ”Reaganilaiseksi-elokuvaksi”:²⁸

²⁶ Shaw ja Goodman 2022, 189–192; Wallis 2020, 102–104

²⁷ Mna 2019, 67–103

²⁸ Mna 2019, 30–31

Elokuvien viljelemät sisäiseen heikkouteen liittyvät teemat ja reaganilainen ideologia kohtelevat maan sisäistä moraalista heikkoutta juurisyynä ulkoiseen heikkouteen. Lääkkeenä sisäiseen heikkouteen toimii perinteisten arvojen ja hierarkian palauttaminen, joiden fyysisenä ilmentymänä toimii 1980-luvun toimintaelokuvan lihaksikas miesvartalo vastaiskuna Yhdysvallat sairastuttaneelle fyysiselle ja henkiselle heikkoudelle. Käytän näiden teemojen tulkitsemiseen yhdysvaltalaisen konservatismiin ideologista kehystystä sosiaalilingvisti George Lakoffin kehittämän ”Tiukka isä”-mallin²⁹ mukaan. Hänen mallinsa tarjoaa keinon ymmärtää konservatiivista ideologiaa ja maailmankatsomusta, sekä sitä ohjaavia peruskäsityksiä ja myyttejä.

Käytän Yvonne Taskerin kirjaa *Spectacular Bodies: Gender, Genre, and the Action Cinema* tulkitakseni ja purkaakseni Reaganilaisten elokuvien luomaa maskuliinista ja sukupuoliittunutta, lihaksikasta miesvartaloa yhteiskunnan palautumisen kehollisena metaforana. Lisäksi käytän myös Chris Jordanin tulkintaa monikulttuurisesta kaverielokuvasta ratkaisuna kapitalistisen yhteiskunnan etnisiin ja taloudellisiin ristiriitoihin.³⁰

Genreanalyysinä lännenelokuvan myyttejä tulkitsevaa Richard Slotkinin kirjaa *Gunfighter Nation: The Myth of The Frontier in Twentieth-Century America*, sekä Jim Kitsesin tulkintaa lännenelokuvan didaktisesta sivistys vs. villeyks-asetelmasta.³¹ Lopuksi, analyysi elokuvien luomista viholliskuvista epäinhimillistämisen kautta perustuu Nick Haslamin didaktiseen malliin mekanistisesta ja eläimellisestä epäinhimillistämisestä.³²

Taustoittavasta kirjallisuudesta on paikallaan mainita etenkin Tony Shaw’n kylmää sotaa ja Israelia käsittelevät teokset; *Hollywood And Israel: A History, Hollywood’s Cold War* sekä *Cinematic Cold War – The American and Soviet Struggle For Hearts and Minds*. Toinen Hollywoodin ja Israelin yhteyttä avaiseva teos on Rodney Wallisin tutkimus ”Reimagining the Promised Land: Israel and America in Post-War Hollywood Cinema.” Propagandaan liittyvä käsitteistö muodostuu pääosin Terence H. Qualterin kirjan *Opinion Control In The*

²⁹ Lakoff 2016, Kpl 5

³⁰ Jordan 2003, 77–98

³¹ Belton 2013, 243–250

³² Haslam 2006

Democracies, mukaan, elokuvapropagandan historiaa ja merkitystä käsittelevä kirja on Nicholas Reevesin *The Power of Film Propaganda: Myth Or Reality*.

Yllä mainitun apulukemiston avulla on mahdollista analysoida Mna'n tarjoamia reaganilaisen elokuvan ideologisia virtauksia, kuitenkin ideologiaan ja todellisuuskäsitykseen liittyvien epävarmuustekijöiden ja subjektiivisuuden huomioiminen ja niistä lukijoille informoiminen on hyvä pitää mielessä. Tutkimukseni käsittelee kahden elokuvan, Delta Forcen ja Invasion U.S.A.:n luomaa viholliskuvaa ja ja niiden tarkoituksellisen poliittista luonnetta, mutta tässä vaiheessa on myös syytä puhua myös temaattisesti aiheeseen liittyvistä kattoteemoista, eli ideologioista, sekä demokratioissa tapahtuvasta kaupallisesta propagandasta.

Australialaisen kulttuurintutkija Graeme Turnerin mukaan ideologia, joka koostuu yhteisistä myyteistä ja uskomuksista, on sarja symboleita, jonka kautta yhteiskunnan eri osat keskustelevat keskenään ja muodostavat yhteisen jaetun todellisuuden ja tietynlaiset ratkaisut jaettuuihin ongelmiin. Tämä ei tarkoita, että ideologia olisi muuttumaton monoliitti, vaan kulloinkin vallitsevan hegemonisen ideologian asema on myös jatkuvan sisäisen ja ulkoisen kamppailun kohteena.³³ Ideologinen analyysi avaa oven elokuvien ja muiden kulttuurituotteiden monisyiselle tulkinnalle, jossa tunnistetaan myös tutkijan oman kielen ja asenteiden ideologisuus, mutta myös kieltäydytään ottamasta elokuvaa ja sen merkityksiä itsestäänselvyyksinä, vaan tarkoituksena on nähdä ja tulkita elokuvan ideologian sisäisiä ja ulkoisia ristiriitautuvuuksia, ja elokuvan esittämiä keinoja niiden ratkaisuun.³⁴

1.2 Propagandasta

Elokuvat ovat yksi Yhdysvaltojen suurimmista taloudellisista ja kulttuurisista vientituotteista. Vaikka elokuvapropagandan tehoa yksittäisen tuotteen kohdalla ei voidakaan empiirisesti todistaa,³⁵ elokuvan ja propagandan yhteistyö on ollut olemassa käytännössä koko elokuvan olemassaolon ajan, ja siinäkin viitekehyksenä on ollut ideologinen ristiriita modernista yhteiskunnasta ja sen rakentamisesta. Yhdysvalloissa elinkeinoelämä ymmärsi jo 1900-luvun

³³ Turner 1999, 154–155

³⁴ Turner 1999, 171

³⁵ Qualter 1985, 135

ensimmäisellä vuosikymmenellä elokuvan merkityksen ja käyttökelpoisuuden köyhistä ja feodaalisista oloista saapuneiden siirtolaisten uudelleenluomisessa palkkatyöhön sopeutuneina kuluttajakansalaisina.³⁶ Ideologisen spektrin toisessa päässä, bolševikit ja Vladimir Lenin henkilökohtaisesti, ymmärsivät elokuvapropagandan arvon kommunismin levittämisessä ja uuden neuvostokansalaisen luomisessa elokuvapropagandan avulla. Perusteet olivat samat kuin Yhdysvaltojen tapauksessa, elokuvien visuaalisella kerronnalla oli mahdollista vaikuttaa suurelta osin lukutaidottomaan väestöön, ja kuljettaa elokuvan tarjoamaa viestiä liikutettavilla elokuvateattereilla myös köyhille ja harvaan asutuille seuduille.³⁷ Propaganda on terminä vuosisatoja vanha, mutta nykyäänkin valloilla olevan negatiivisen maineensa se on saanut 1900-luvun suursotien ja diktatuurien jäljiltä, kun totaalinen sodankäynti vaati valtiollista mediakentän hallintaa myös liberaaleissa demokratioissa.³⁸ Väärinkäsitykset propagandan luonteesta ja tehosta ovat olleet suuri tekijä nykyiseen negatiiviseen käsitykseen, joka propagandaan liitetään.

Käytän tutkimuksessani Terence H. Qualterin käsityksiä propagandasta. Qualterin tutkimukset ovat otollisia myös siksi, että Qualter tutki propagandaa nimenomaan liberaalien demokratioiden kontekstissa, jossa propagandatoimintaa ohjaavat kaupalliset intressit valtiollisten toimijoiden sijaan. Hänen mukaansa propagandan rooli on oleellinen demokratian ja sen instituutioiden toiminnassa ja legitimeetin ylläpitämisessä, sillä kansalaiset haluavat olla informoituja päätöksistä ja poliittisista prosesseista, ja niihin tarvitaan tietoa. Tieto ei itsessään merkitse mitään, ellei joku kerää, suodata, pura ja levitä sitä alaspäin. Propaganda on siis aina tarkoituksellista, luonteeltaan oligarkkista ja ylhäältä alas annettua, huolimatta vallitsevasta poliittisesta tai taloudellisesta järjestelmästä. Propaganda ei itsessään ole siis hyvä eikä paha, vaan propagandan moraalinen laatu täytyy aina määritellä sen mukaan mitä sillä kulloinkin tavoitellaan, mikä altistaa propagandan ilmiönä subjektiivisille tulkinnoille ja hankalasti määriteltäväksi ilmiöksi. Olkoon tiedon levittäjänä sitten valtiojohtoinen, kaupallinen toimija tai niiden sekoitus, niin onnistunut propaganda ei tarkoita onnistumista siinä, että ihmiset muuttuvat halutun kaltaisen poliittisen tai taloudellisen järjestelmän kannattajiksi, vaan se tarkoittaa useimmin mahdollisuuksien rajaamista halutun ideologisen merkityskehikon sisälle, tai vahvistaa jo olemassa olevia asenteita ja arvoja.³⁹

³⁶ Grieveeson 2018, 15–16

³⁷ Reeves 2004, 3–5

³⁸ Qualter 1985, 108

³⁹ Qualter 1985, 122–126

Kaupallisen ja valtiojohtoisen propagandan suurimmat erot syntyvät siitä, että kaupallinen propaganda ei joudu luovimaan byrokraattisen valtataistelun keskellä, mikä mahdollistaa selkeämmän ja lähempänä alkuperäistä tarkoitusta olevan symbolismin, sekä oleellisesti, ja huomattavana erona diktatuurien ja totalitääristen valtioiden luomalle propagandalle, se onnistuu tekemään tuotteen, jonka yleisö haluaa nähdä. Katsojan ”mielenkiinnon palomuurin” läpäiseminen tekee kohteesta erityisen herkän propagandistin viestille, kunhan propagandistilla on vakaa ymmärrys kohdeyleisön ymmärtämästä symbolismista, ja annettava viesti pysyy laadultaan hyväksyttävänä, vaikka se rajoittuisikin hyvin pieneen osaan väestöstä,⁴⁰ esimerkiksi sellaiseen, joka valitsee elokuvansa tietyn elokuvatähden tai genren mukaan.

Sylvester Stallonen, John Waynen tai Chuck Norrisin tähdittämässä toimintaelokuviissa oli tietoisesti konservatiivinen ja anti-kommunistinen ideologia, mikä teki niistä luonnollisia kanavia vaikuttaa ainakin konservatiivisen väestön asenteisiin, joka valitsi elokuvat juurikin niiden sisältämän poliittisen symbolismin vuoksi, ja tarjosi mahdollisuuden muokata konservatismia itseään elokuvaviihteen kautta.⁴¹ Elokuvilla on etenkin Yhdysvalloissa valta politiikan viihteellistymisen ja hyperrealismin kautta luoda jaettavaa historiaa ja nykyisyyttä dominoimalla ihmisten vapaa-aikaa tarjoamallaan eskapismilla ja moraalisesti mustavalkoisilla ratkaisuillaan yhteiskunnan monimutkaisiin pelkoihin ja ahdistusta aiheuttaviin ongelmiin.⁴²

Itsenäisen Israelin tapauksessa, siionismin⁴³ parhaana aseena poliittisen ja ideologisen tuen saamisessa oli luoda yhteisiä mytologioita Israelin ja Yhdysvaltojen välillä populäärikulttuurin, etenkin elokuvien välityksellä. Israelin propagandapyrkimykset olivat yksittäisten, vaikutusvaltaisten henkilöiden oman idealismin ja varainkeruun varassa, sillä

⁴⁰ Qualter 1985, 136–137, 187

⁴¹ Shaw 2007, 199–200

⁴² Hoberman 2019, 184, 274, 277–278; Constable 2009, 213–215; Qualter 1985, 187–188

⁴³ Siionismi on terminä hyvin latautunut, mutta tässä tutkielmassa termiä siionismi käytetään sen alkuperäisessä merkityksessään, kuten Encyclopedia Britannica sen tunnistaa. Liike, jonka tavoitteena on perustaa juutalaisvaltio Palestiinan alueelle historiallisin perustein. kts. ”Zionism” Encyclopedia Britannica, 22.4.2025 <https://www.britannica.com/topic/Zionism> [luettu 8.5.2025]

maalta puuttui vielä tässä vaiheessa taloudelliset ja poliittiset resurssit mielipidevaikuttamiseen ulkomailla. Hollywoodista saatu henkinen ja taloudellinen tuki Israelissa kuvattujen tuotantojen myötä muodostui Israelille tärkeäksi hasbara-kanavaksi etenkin raamatullisten eepokkien kautta, jotka pohjautuivat juutalaiseen mytologioihin ja mahdollistivat yhteyksien rakentamisen juutalaisten ja kristillisten myyttien kautta. Näin tehtiin myös puhtaasti lähihistorian tapahtumien ja kertomusten amerikkalaistamisen kautta. Näissä kertomuksissa tiettyjen ryhmien panostukset, kuten amerikanjuutalaisten, jotka juutalaisuudestaan huolimatta eivät välttämättä jakaneet israelilaista identiteettiä, häivyttiin ja tilalle luotiin myyttinen amerikkalaisista tarinoista ammentava israelilainen raivaaja/uudisasuttaja, joka oli paennut vainoa Euroopassa, ja rantautunut SS Exodus nimisellä aluksella Jumalan lupaamaan maahan, joka vain odotti asuttajiaan. Tunnetuin ja menestynein esimerkki alkuaikojen ”amerikkalaistetusta siionismista” oli Leon Uriksen valikoidusti tositapahtumiin perustuva romaani Exodus, ja siitä myöhemmin tehty elokuversio vuonna 1960, jota tähditti Paul Newman.⁴⁴

Tosimaailmaa seuraten, arabien ja israelin väliset ristiriidat näkyivät nopeasti myös elokuvaviihteessä, taas amerikkalaisten ymmärtämien merkitysten kautta. Neitseellinen ja asuttamaton maa muuttuikin vihamielisen paikallisväestön laiminlyömäksi erämaaksi, jonka israelilaiset olivat kovalla työllä muuttaneet tuottavaksi keitaaksi ja halusivat tuoda alueelle vapauden ja sivistyksen. Myöhemmin ajan henkeä seuraillen, Israel muuttui Lähi-idässä Yhdysvaltojen tärkeimmäksi liittolaiseksi kommunismia, ja myöhemmin, islamistista terrorismia vastaan.⁴⁵

Olen käynyt aiemmin läpi Yhdysvaltojen ja Israelin välistä suhdetta, tarvetta terrorismin uudelleenmäärittelyyn ja elokuvien suurta valtaa olemassa olevien asenteiden vahvistajana ja uuden, keinotekoisien todellisuuden luojana.

Analyysiosion alaviitteissä viittaukset elokuvaan näkyvät kuvatulla tavalla: The Delta Force 1986 tai Invasion U.S.A 1985. Viitatus lähteen vuosiluvun vieressä näkyvät luvut ovat minuutteja. Viitteissa muutamaan otteeseen näkyvät James Brunerin haastattelut ovat YouTube-videoita, jolloin niiden viitteissä viitataan myös minuutteihin. Viitataan analyysiosiossa muutaman kerran elokuvan Delta Force käsikirjoitukseen, jolloin viite näyttää

⁴⁴ A. Kaplan 2018, 67–79; Tärkeä oli myös Ben Hur vuonna 1959 kts. Shaw ja Goodman 2022, 83–84

⁴⁵ Shaw ja Goodman 2022, 167–168

tältä: Bruner ja Golan, The Delta Force 1985. Käsikirjoituksen tapauksessa vuosiluvun jälkeen tulevat numerot viittaavat käsikirjoituksen sivuun.

2 Pieni valtio ja individualismi sisäisen turvallisuuden takaajina

Vastauksena kysymykseen mitä tarkalleen ottaen elokuvissa puolustetaan ja miltä.

Kummassakin elokuvassa Amerikka ja amerikkalaiset näytetään puolustautuvana osapuolena vihollista vastaan, jonka ainoa ideologia on amerikkalaisuuden ja Amerikan tuhoaminen.

Vihollinen on tässä kontekstissa kommunismi sekä kansainvälinen terrorismi, mutta Invasion U.S.A:n tapauksessa pahin uhka tulee sisältä. Yhdysvallat on heikkoudessaan päästänyt allegorisen sairauden luikertelemaan rajojensa sisälle joka käyttää maan tarjoamia vapauksia ja multietnisyyttä maan ajamiseen anarkian valtaan, sisäistä heikkoutta ja välinpitämättömyyttä hyödyntäen, jonka elokuvantekijät toistavat metanarratiivisesti Rostovin ja TV-ankkurin suulla Rostovin todetessa, että he (amerikkalaiset) eivät ymmärrä vapautensa hintaa, samalla kun TV:ssä uutisankkuri puhuu terrorismista, ja siitä kuinka sen saapuminen amerikkaan oli vain ajan kysymys, koska emme ole tehneet mitään sen estämiseksi.⁴⁶

Jähmeää ja vastuuta ottamatonta byrokratiaa edustaa elokuvassa Hunterin takaisin palvelukseen pyytävä CIA-agentti Adams, joka kertoo Hunterille, että he eivät ota vastuuta jos Hunter epäonnistuu tehtävässään. Hunter hyväksyy, ja asettaa ehdoksi ainoastaan sen, että byrokraatit pysyvät poissa hänen tieltään ja antavat Hunterin tällä kertaa tappaa Rostovin.⁴⁷

Delta Forcen tapauksessa maan sisäinen heikkous mahdollistaa sen, että vihollinen uskaltaa iskeä yhdysvaltalaisia vastaan ulkomailla, koska Yhdysvalloilta puuttuu tahto käyttää sotilasmahtia vihollisiaan vastaan, joiden ainoa ideologinen tarkoitus on tuhota Yhdysvallat ja maan edustamat arvot ja vapaudet. Delta Forcen tapauksessakin heikkous löytyy poliitikoista ja byrokraateista, jotka ovat välinpitämättömiä, eivätkä valmiita ottamaan vastuuta maan puolesta. Delta Forcen esimerkki heikkoudesta ja välinpitämättömyydestä annetaan nähdäkseen realistisessa kuvauksessa Presidentti Carterin hyväksymästä epäonnistuneesta panttivankien pelastusoperaatiosta (Operation Eagle Claw) Iranissa toukokuussa 1980. Scott kertoo evakuontikoneen noustua ilmaan, kuinka tämä tilanne muistuttaa häntä Vietnamista, poliitikot ja byrokraatit päättävät sotilaiden elämästä ja kuolemasta heitä kuuntelematta.⁴⁸

Molempien elokuvien kuvaukset toimimattomasta, ja välinpitämättömästä, itseään varten olevasta ja epäterveitä normeja edistävästä byrokratiasta on helposti tunnistettavissa George

⁴⁶ Invasion U.S.A 1985, 49–50

⁴⁷ Invasion U.S.A 1985, 16–18

⁴⁸ The Delta Force 1986, 4–6

Lakoffin mukaisen ”tiukka isä”-ajatusmallin kautta. Lakoffin mukaan konservatiivista ajattelua kehystää totuus maailman hierarkkisuudesta, selvärajaisesta hyvästä ja pahasta, sekä jatkuvasta kilpailusta. Elämisen helpoksi tekeminen sotii tätä perustotuutta vastaan, ja on täten vaarallista koko yhteiskunnalle.

”Tiukka isä”-malli tarkoittaa sitä, että kuvitteellisella perheellä on vaativa, johdonmukainen ja suvereeni isähahmo, jonka käskyjä ja kurinpitoa totellaan. Malli ei salli oikomista tai normista poikkeamista, vaan kuria jaetaan reilusti ja kasvattavasti. Moraalinen vastuu ulottuu kuitenkin myös isähahmoon asti. Vaikka konservatiivinen ajattelu kasvattaa ihmisiä sopeutumaan vallitseviin normeihin, niin kapinointikin on sallittua, jos isähahmon toiminnan ei nähdä edistävän ymmärrettyä yhteistä hyvää. Kapinoinnilla ei tässä yhteydessä tarkoiteta vallankumousta ja uuden järjestyksen luomista, vaan palautumista luonnolliseen ja moraaliseen järjestykseen.⁴⁹

Edellä mainittua peilaten, elokuvissa näkyy tämän maailmankuvan mukainen ”oikea” tapa toimia ja valtion olemassaolon palauttaminen kansalaisia varten. Reaganin aikakaudella välinpitämättömien tai väärämielisten isien synnit ovat tehneet Yhdysvalloista ja yhdysvaltalaisista turvattomia moraalisen ja sotilaallisen heikkouden takia⁵⁰, ja Chuck Norrisin henkilöahmot edustavat molemmissa elokuvissa hahmoja, jotka toimivat tämän oikeamielisen kapinan ja vihan ruumiillistumina Reaganin retoriikkaa seuraten.

Invasion U.S.A.:ssa Hunter palaa palvelukseen ja onnistuu pelastamaan maansa vieraiden toimijoiden tuomalta anarkialta heittämillä sivistyneen ja modernin valtion rajoitteet niskastaan muuttamalla lain ja sivistyksen rajamailla kulkeväksi myyttiseksi pyssysankariksi, joka ratkoo ongelmat periksiantamattomuudellaan, rohkeudellaan ja fyysisellä voimallaan, samalla kun ympäröivä sivistynyt yhteiskunta vajoaa hedonismiin ja vainoharhaisuuteen. Erona aiempaan Carterin aikaiseen byrokraatiaan ja presidenttiyteen Delta Forcen narratiivissa, vuonna 1985 valkoisessa talossa istuva nimeämätön presidentti, joka tahtoo rauhaa, mutta on aina valmis suoraan sotilaalliseen toimintaan, sekä on henkilökohtaisesti mukana neuvotteluissa.⁵¹ Elokuva antaa kuvan yhdysvaltalaisen politiikan ja byrokratian moraalista palautumisesta Lakoffin mallia seuraten. Valtio on palautunut luonnolliseen rooliinsa

⁴⁹ Lakoff 2016, 48, 50

⁵⁰ Ajatus jonka Presidentti Nixon ilmaisi jo vuonna 1970. Yhdysvallat on jättiläinen, joka ei pysty alistamaan kehitysmaitakaan sotilasvoimalla, mikä helpottaa anti-demokraattisten voimien nousua maailmalla kts. Wallis 2020, 107

⁵¹ The Delta Force 1986, 51–52

mahdollistajaksi ja kurinpidon välineeksi, mielivaltaisen rajoittajan ja epänormaalien ilmiöiden ymmärtäjän sijaan. Sisäisen vahvuuden palautuminen tarkoittaa myös sitä, että Yhdysvallat pystyy ja uskaltaa puolustautua ulkoisia vihollisiaan vastaan.

Käsitys reaganilaisesta individualismista ammentaa Richard Slotkinin mukaan amerikkalaisesta Frontier-mytologiasta.⁵² Frontier-mytologiasta ammennetaan myös selitys Yhdysvaltojen nousulle agraarisesta valtiosta maailman talouden keskuksena toimivaksi supervallaksi. Analysoitavien elokuvien kuvastoa seuraten Frontier-mytologian sankari on rohkea ja periksiantamaton sankari, joka elää sivistyksen ja barbarian rajamailla. Frontier-mytologiassa väkivalta ja jatkuva kamppailu selviämisestä toimii kehittäväenä ja jalostavana voimana. Väkivaltaan liittyvä perusajatus on myös jatkuva villien hyökkäyksen kohteeksi joutuminen, jolloin myyttisen sankarin rooli on aina itseään puolustava ja moraalisesti oikea. Vastauksena villien tuomaan väkivaltaan, sankarin on löysättävä sivistyksen kahleita, ja muututtava enemmän villin kaltaiseksi omillaan pärjääväksi ja väkivaltaan alttiiksi yksilöksi, unohtamatta kuitenkaan sivistyneitä ominaisuuksiaan, joka nostaa hänet villin yläpuolelle.

Frontier-mytologian mukainen sivistyksen ja barbarian yhdistäminen toimii myös perusteluna ja oikeutuksena Yhdysvaltojen nousulle agraarisesta valtiosta teolliseksi supervallaksi. Maan jatkuva kehitys nojasi lähes rajattomaan ja jatkuvasti laajentuvaan maa-alaan, jonka laajentumisen ja kehittymisen takasi yllämainittu myyttinen sankari julman tuhoamissodan jälkeen perustettujen maatilojen, kurinpitovallan ja koulujen ansiosta.

Reaganilaisten-elokuvien tarjoama ideologinen symbolismi korostaa toisaalta yksilön vastuuta, mutta myös yksilön mahdollisuuksia terrorismin vastaisessa sodassa lännenelokuvan ja Yhdysvaltalaisen Frontier-mytologian uudelleen määrittelyllä, sekä näihin yhdistetyillä, väkivaltaisilla ja maskuliinisilla ominaisuuksilla. Richard Slotkinin mukaan lännenelokuvalla on ollut suuri rooli yhdysvaltalaisen yhteiskunnan myyttien rakentamisessa ja maan perustamiseen liittyvien myyttien etnisessä valkaisemisessa. Lännenelokuvien jatkuva suosio 1970-luvulle asti, tarkoitti sitä, että Vietnamin sota luikerteli allegorioiden kautta myös lännenelokuviin. Revisionistisessa lännenelokuvassa kritiikki ja viholliskuva kohdistui valkoisen, kristityn Amerikan myytteihin, ja alkuperäisväestön nostamiseen sankarirooleihin kritiikkinä Yhdysvaltojen sisä- ja ulkopoliitikalle, etenkin Vietnamin sodalle.

⁵² Slotkin 1998, 10–26

Lännenelokuvan kulttuurinen voima ei hiipunut genren suosion mukana, sillä se oli pitkän valtakautensa aikana synnyttänyt useita uusia genrejä, mukaan lukien tutkielmaan olennaisimmin liittyvän toimintagenren. Reaganilainen toimintaelokuva suodatti kulttuurisena vastaiskuna ”vasemmiston kulttuuriselle hegemonialle”⁵³ lännenelokuvan konventiot ja myytit neo-revisionistisen⁵⁴ linssin läpi, palaten takaisin lännenelokuvien moraalisesti mustavalkoiselle, kultaiselle kaudelle 1940-50-luvuilla, jossa anglosaksiset kristityt miehet toimivat moraalisesti oikein oman onnensa seppinä, naiset miehille alisteisina tai uhreina sekä alkuperäisväestö jaloina kehityskelpoisina, tai sotaisina villeinä⁵⁵ kylmän sodan kontekstissa ja kylmän sodan oikeilla tai kuvitteellisilla taistelukentillä.

Yvonne Tasker kutsuu 1980-luvun reaganilaisia toimintaelokuvia ”lihaksikkaiksi toimintaelokuviksi”, joissa lihaksikkaat miesvartalot ja siihen yhdistetyt henkisen kovuuden piirteet nähtiin amerikkalaisen militaristisen maskuliinisuuden kunnianpalautukseksi, jota 1970-luvun epäonnistumiset, etenkin Vietnam, feminismi ja vähemmistöjen oikeudet, olivat konservatiivisten ajattelijoiden mukaan lamaannuttaneet. Lihaksikkaassa toimintaelokuvassa korostuu individualismi toimintatähtien huomattavan ulkonäön kautta, jolla tähdet erottuvat aina joukosta, mutta toiminnan laatu keskittyy myös kostonhalusta kumpuavaan henkilökohtaiseen fyysisyyteen ja väkivaltaan, ainoana hyväksyttävänä miehisenä tunteena ja sen osoituksena⁵⁶, kutsuna aikaan ennen modernia sodankäyntiä.

Chuck Norris täyttää lihaksikkaan toimintasankarin roolin lähestulkoon samanlaisena molemmissa elokuvissa. Invasion U.S.A.:n molempien päähahmojen, Hunterin sekä hänen vihollisensa Rostovin päänsisäisestä maailmasta ei paljasteta mitään muuta kuin, että Rostov näkee painajaisia heidän edellisestä kohtaamisestaan ja on valmis uhraamaan suunnitelman Yhdysvaltojen tuhoamisesta Hunterin tappamiseksi ja keinona päästä eroon traumaistaan⁵⁷, samalla kun Hunterin ajavana voimana ei ole demokratian, tai vapauksien puolustaminen, vaan Rostoville, ja häntä rajoittaneille poliitikoille kostaminen, jonka hän tekee pitkällisen

⁵³ Shaw 2007, 267–268

⁵⁴ Elokuvat toimivat vastakohtina revisionistisille lännenelokuville, tarkoituksellisenä uuden hylkäämisinä ja paluuna uudelleenkuviteltuihin ”perinteisiin arvoihin”. Siksi nimi neo-revisionistinen oli mielestäni paikallaan ja perusteltu, vaikka sitä ei lähdekirjallisuudessa mainita.

⁵⁵ Slotkin 1998, 628–648

⁵⁶ Tasker 2002, 73–75

⁵⁷ Invasion U.S.A 1985, 1:02–1:04

väkivaltaisesti käytännössä leikitellen elokuvan lopussa, samalla kun poliitikot kerääntyvät keskustelemaan mitä terrorismille pitäisi tehdä.⁵⁸

Delta Forcen tapauksessa Norrisin hahmo Scott McCoy toimii pintapuolisesti osana tiimiä, mutta kaikki juonta edistävä toiminta tapahtuu hänen kauttaan. Norrisin sankarihahmo esitetään elokuvassa vastentahtoisena sankarina, joka palaa palvelukseen, vain koska Yhdysvallat on hyökkäyksen kohteena. Hänet näytetään omaa rauhaa rakastavana hevostilallisena⁵⁹ (mahdollisesti viittauksena Reaganiin ja hänen ranchiinsa), sekä ainoana mahdollisena terroristien pysäyttäjänä, eliittisotilaista koostuvassa joukossa. Scottin paluu palvelukseen, huolimatta siitä, että hän koki joutuneensa järjestelmän pettämäksi, toimii selvänä elokuvan kantavana voimana elokuvan tarjoamasta symbolismista, siitä miten yksilö voi omalla esimerkillään johtaa taistelua sisäisiä ja ulkoisia vihollisia vastaan, kunhan henkilöltä löytyy tietynlaista henkistä ja fyysistä kovuutta. Delta Forcen tapauksessa, pääterroristi Abdul joutuu myös pitkällisen fyysisen väkivallan ja leikittelyn kohteeksi Scottin käsissä.⁶⁰

Delta Forcen ja Invasion U.S.A:n tarjoama ideologia yksilön vastuusta terrorismin edessä näkyy elokuvissa myös terrorismin uhrien ja heidän toimintansa kautta. Invasion U.S.A:ssa elokuvan tekijöiden asenteet näkyvät metanarratiivisesti elokuvassa näytettävän uutislähetysten kautta, jossa uutisankkuri kertoo amerikkalaisesta mielenlaadusta ja alttiudesta ottaa aseellinen vastuu omasta turvallisuudestaan, jos valtio on siihen kykenemätön ja poliisit aliresursoituja.⁶¹ Delta Forcen tapauksessa panttivangit näytetään rohkeina ja suoraselkäisinä kuoleman hyväksyvinä keskitys- ja tuhoamisleirikokemustensa kautta, kun heidät kutsutaan yksitellen istumaan erilleen muista matkustajista juutalaisuutensa takia.⁶² Tällaisella kerronnalla halutaan enemmänkin korostaa ”vanhan” juutalaisen ja uuden israelilaisen identiteetin ja toiminnan eroavaisuuksia vaaran uhatessa, jossa korostetaan soturihenkeä vanhan alistuvaisuuden ja uhriroolin sijaan, esimerkkinä amerikkalaiselle

⁵⁸ Invasion U.S.A 1985, 1:38–1:44

⁵⁹ The Delta Force 1986, 21

⁶⁰ The Delta Force 1986, 1:48–1:50

⁶¹ Invasion U.S.A 1985, 45–48

⁶² The Delta Force 1986, 34–38

yleisölle israelilaisesta luonteesta ja oikeanlaisesta käytöksestä terrorismin edessä. Tämä Sabra-kulttuurin.⁶³ linssin kautta nähtävä Israel on Delta Forcessa suuressa roolissa.

Molempien elokuvien pääpahikset, Rostov ja Abdul toimivat myös allegorioina maata uhkaaville sisäisille vihollisille, kuten Rostovin tapauksessa aiemmin mainitsin, mutta vertaus on osuva myös Abduliin. Rostovin kritiikki kohdistuu amerikkalaisten nauttimiin vapauksiin, ja sokeuteen vapauden hinnasta, siinä missä Abdul esitetään oma nahkaansa suojelevana pelkurina, joka on marttyyripuheistaan huolimatta valmis uhraamaan muut suunnittelemassaan ja johtamassaan kaappausyrityksessä pakenemalla Iraniin. Siinä missä Rostov toimii allegoriana Yhdysvaltojen sisäiselle rappiolle, niin Abdul toimii heikon ulkopoliittikan kritiikkinä, ja Libanon paikkana, missä menetetty sotilaallinen kunnia ja soturihenki on mahdollista palauttaa tuhoamalla Vietnam-syndrooma ja siihen syyllistyneet byrokraatit riisumalla sivistyksen rajoittavat kahleet, ja muuttamalla lännenelokuvista tutuksi sankariksi, joka osaa villien tavat.

⁶³ ”Israel and the metamorphosis of the Sabra through the years.” *Jerusalem Post*, 6.5.2021.

<https://www.jpost.com/israel-news/culture/israel-and-the-metamorphosis-of-the-sabra-through-the-years-667330>. [30.04.2025] Sabra on Palestiinassa kasvavaa sitkeä kaktuskasvi. Sabra-kulttuurilla viitataan militaristiseen, kovaan ja sitkeään Israelissa syntyneeseen israelilaiseen, kasvin innoittamana.

3 Sota ”toista” vastaan

Uudellenkuvitellun, lihaksikkaan lännenelokuvan esikuvana toimi myös Israel, joka tuntui onnistuvan kaikessa missä Yhdysvallat epäonnistui. Maa onnistui useasti voittamaan sitä uhanneet suuremmat sotavoimat, ja neuvottelemisen sijaan se jahtasi vihollisiaan maailman ääriin, kuten Adolf Eichmannin ja Delta Force-elokuvaa innoittaneen Entebben Operaation tapauksessa.⁶⁴ Vietnamin tappion nähtiin johtuvan siitä, että Yhdysvalloilta puuttui pakko ja tahto voittaa, toisin kuin Israelilta. Toinen, yleisesti vähemmälle jäänyt ymmärrys koskee kysymystä, miksi huomattava osa yhdysvaltalaisista vastusti sotaa.⁶⁵ Vietnamin sodan vastustamiseen liittyy jälkikäteen syntynyt käsitys sodan moraalisesta vastustamisesta, mutta huomattava osa ilmiöstä liittyi tapaan millä Yhdysvallat kävi sotaa. Tapa, jolla Yhdysvaltojen nähtiin käyvän sotaa, oli liian kangistunutta eikä onnistunut vastaamaan Vietcongin tai Pohjois-Vietnamin epäkonventionaalisiin tapoihin.

Kansainvälisen terrorismin nousu 1970- ja 1980-luvuilla korosti elokuvien arvoa kansalaisia pelottavan ja kiinnostavan ilmiön selittäjänä ja ratkaisumallien esittäjänä. Kansainvälisen terrorismin leimautuminen ilmiöksi, jota arabit ja palestiinalaiset tekevät, nosti Israelin avainrooliin terrorismin torjunnassa kokemustensa ja toimintansa takia.⁶⁶ Mielenkiinto terrorismia ja Israelia kohtaan toimi Cannonin tapauksessa taloudellisesti ja poliittisesti tuottavana hasbara-kanavana, ja Delta Force elokuvana toimi Tony Shaw’n mukaan terrorisminvastaisen propagandan huippuhetkenä Israelille, ja etenkin elokuvassa avokätisesti henkilöstön ja materiaalin suhteen avustaneelle Israelin armeijalle, joka arvosti elokuvan kuvausta Israelista Yhdysvaltain parhaana liittolaisena Lähi-Idässä ja terrorismista annettua kuvausta shiialaisena hulluutena, joka vertautuu elokuvassa kirjaimellisesti natseihin ja holokaustiin, vastakohtana israelilaiseen rohkeuteen ja sotilaalliseen kyvykkyyteen.⁶⁷

Teknologiseen sodankäyntiin liittyen, Ronald Reagan tarjosi ulkoavaruuteen sijoitettavaa ohjustorjuntajärjestelmää vastauksena kansalaisten eksistentiaaliseen pelkoon ydinsodasta ja

⁶⁴ ”How We Captured Adolf Eichmann” The Jerusalem Post, 23.02.2012
<https://www.jpost.com/Metro/Features/How-we-captured-Adolf-Eichmann> [luettu 08.05.2025]

”Analysis: The legacy of Entebbe - Israel's last heroic hurrah” The Jerusalem Post, 25.06.2016
<https://www.jpost.com/israel-news/analysis-the-legacy-of-entebbe-israels-last-heroic-hurrah-457606> [luettu 08.05.2016]

⁶⁵ Wallis 2020, 109–111

⁶⁶ Shaw ja Goodman 2022, 167–174

⁶⁷ Shaw ja Goodman 2022, 189–192

tarjotakseen utopistisen mahdollisuuden ydinsodan voittamiseen ja ulkopoliittisen dominanssin saavuttamiseen heikkouden vuosien jälkeen. Monella tapaa tässäkin tapauksessa oli paluu vanhaan ja tarkoituksellisesti luotuun uskomukseen Yhdysvaltojen ohjusteknisestä ja määrällisestä takamatkasta suhteessa Neuvostoliittoon. Uskomus teknologian tuomaan voittoon toimi myös suurten puolustusbudjettien oikeutuksena, ja yksityisten yritysten rahoittamisena julkisen rahan kautta kapitalistisena vastauksena kommunismin kollektivismille.⁶⁸

Delta Force näyttää, miten terrorismin kanssa tulisi toimia, ja Invasion U.S.A puolestaan näyttää mitä käy, jos Delta Forcen varoituksia kansainvälisestä terrorismista ei oteta tosissaan. Invasion U.S.A:ssa viesti terrorismin suhteen on myös korostetun sisäpoliittinen, sillä sisäinen heikkous ja hajaannus tuottaa kansainväliselle terrorismille suotuisan kasvuympäristön maan sisällä.

Arabien ja kommunistien negatiivisella stereotypoinnilla on Hollywoodissa pitkät perinteet, joten kumpikaan elokuva ei varsinaisesti riko totuttuja kaavoja stereotypoinnissaan. Vihamielinen kommunisti on löytynyt Hollywood-elokuvasta jo 1920-luvulta asti naitettuna yleisölle tuttuihin gangsterielokuvan konventioihin huonosti pukeutuvina, ja tekopyhinä kansankiihottajina ja hyväksikäyttäjinä.⁶⁹ Välittömästi toisen maailmansodan päätyttyä uuden varteenotettavan vihollisen, Neuvostoliiton, myötä natsistereotyypit siirrettiin lähes suoraan sellaisenaan korostamaan Neuvostoliiton ja kommunismin vaarallisuutta järjestelmällisinä ja konemaisina vihollisina, jotka työskentelevät herkeämättä Yhdysvaltojen tuhoamiseksi.⁷⁰

Myös arabien stereotypointi elokuvissa on ollut läsnä yhtä kauan kuin elokuva taiteellisena ja taloudellisena formaattina. *Tuhannen ja yhden yön* tarinat toimivat orientalistisen myyttisenä pohjana elokuvakuvauksille arabeista sheikkeinä tai napatanssijoina myös eurooppalaisessa elokuvassa, mutta Hollywoodin hakiessa kasvua vientimarkkinoilta 1930-luvulta eteenpäin, lännenelokuvista tutut konventiot jalkautettiin vähemmän fantastisiin kuvauksiin Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta. Myyttisen Cowboyn roolin korvasi brittiläinen sotilas, ranskalainen muukalaislegioonalainen, tai tutkimusmatkailija, samalla kun alkuperäisamerikkalaisen

⁶⁸ Mna 2019, 76–79

⁶⁹ Shaw 2007, 13–15 Vuoden 1939 Ninotska vaikutusvaltaisin propagandaelokuva vuosikymmenten ajan. Osittain syystä, että sitä ei tehty propagandatarkoituksessa. kts. Shaw 2007, 49

⁷⁰ Shaw 2007, 50–52

korvasi elämellinen, juonikas ja valkoisia naisia himoitseva arabi,⁷¹ eurooppalaisille tuttu ”toinen” vuosisatojen ajalta.⁷² Siirtomaaisännät kuvattiin tummaihoisen afrikkalaisen väestön suojelijoina, siinä missä arabit näytettiin julmina hyväksikäyttäjinä ja kiihottajina. Julman ironisesti osaa näistä samoista stereotyyppioista kierrätetään vahvasti etenkin Delta Forcessa, sillä nämä stereotyypit ovat tuttuja myös anti-semitistisestä propagandasta.

1980-luvun amerikkalaisen näkökulmasta arabit olivat myös helppo ja ajankohtainen vihollinen maailmanpoliittisten tapahtumien ja tietämättömyyden ansiosta. Israelin ja Arabimaiden välisiin sotiin liittyvä öljykriisi, joka johtui OPEC-maiden öljyntuotannon alentamisesta boikottina Israelia vastaan, näkyi aiemmin mainittujen taloushuolien lisäksi myös vahvistuksena siitä, että Yhdysvallat on menettänyt vaikutusvaltansa kansainvälisessä politiikassa. Vaikuttavia tekijöitä olivat myös tietämättömyys ja yksioikoisuuteen nojaava tulkinta poliittisesta islamista ja arabeista uusina eksistentiaalisina vihollisina kommunismin rinnalla Iranin vallankumouksen ja panttivankikriisin jälkeen.⁷³ Tarkoituksellisen väärän kuvan antaminen yhdistämällä Islamin, Muammar Gaddafin, PLO:n, Iranin, Ajatollahin ja kommunismin loi vahvan ideologiskonnollisen perustan viholliskuvan luomiselle ja terrorismin vastaisen sodan oikeuttamiselle ”toista” vastaan ja sen vaatimille teknologille kyvykkyyksille.⁷⁴

Molemmissa elokuvissa hyödynnetään, toisiinsa sekoitellen edellä mainittuja tuttuja stereotyyppioita mahdollisimman vahvan ja vastenmielisen vihollisen luomiseen. Vilho Harlen mukaan viholliskuvan luominen on aina tarkoituksellista. Merkityksellistä on se, millaiseksi ”meidän” ja ”heidän” välinen suhde kuvataan. Jos suhde on perustavanlaatuisesti ristiriitainen, niin toinen on vihollinen. Harlen mukaan Yhdysvalloissa viholliskuva määrittyy suhteessa kristinuskoon, sillä maan perustamiseen liittyvät myytit pohjautuvat kristinuskoon.⁷⁵

⁷¹ ⁷¹ Shaheen 2009, 17, 26–27, 36, 47; Shaw ja Goodman 2022, 14 Ensimmäinen arabiterrorismin kuvaus on vuodelta 1937, aiheeseen sopivasti kyseessä on lentokonekaappaus.

⁷² Islam through Western Eyes” The

Nation, 26.5.1980 <https://www.thenation.com/article/archive/islamthrough-western-eyes/> [luettu 8.5.2025]

; Said 1997, 18, 21–22, 145

⁷³ Persialaiset ovat Iranin suurin etninen ryhmä, ei arabit. kts. Shaheen 2009, 58

⁷⁴ Shaheen 2009, ibid

⁷⁵ Harle 2023, 26–27

Aiemmassa analyysiosiossa mainitsin Delta Forcen terroristien vastustavan kaikkea ”siionistista, imperialistista, ei-sosialistista”⁷⁶, yhdistettynä suoriin holokaustiviittauksiin⁷⁷, siinä missä huomionarvoista Invasion U.S.A:n tapauksessa terroristien motiivina on ainoastaan tuhota Yhdysvallat, joten kuvaus kohteista mihin terroristit iskevät, ja täten mitä elokuvantekijät pitävät tärkeinä ja amerikkalaisina on mielenkiintoinen ikkuna elokuvantekijöiden viestimiin arvoihin: Nukkuva keskiluokkainen lähiö, ostoskeskus, ja kirkko.⁷⁸

Molempien elokuvien uskonnollinen ja etninen käsitys on manikealainen, sekä essentialistinen. Elokuvat eivät tyydy kuitenkaan pelkkien karkeiden uskonnollisten ja ideologisten stereotyyppien viljelyyn ja yhdistelyyn, vaan elokuvat sisältävät myös etnisiä stereotyyppioita ja hierarkioita, jotka ohjaavat tiettyjen hahmojen toimintaa ideologis-uskonnollisen viitekehyksen sisällä, sekä tarjoavat ratkaisumalleja näiden etnisten ristiriitautuvuuksien ratkaisemiseen elokuvien kuvaamassa reaganilaisessa-maailmassa. Elokuvista etenkin Delta Forcessa tiettyjen visuaalisten stereotyyppien rikkomista käytetään myös tehokeinona kansainvälisen terrorismin vaarallisuuden korostamisessa.

Elokuvien antama kuva vapaudesta ja demokratiasta, jota terroristit vastustavat, on yhdistelmä kuluttamista ja kristinuskoa. Invasion U.S.A:ssa kommunistiterroristien iskut kohdistuvat molempien uskontojen pyhiin rakennuksiin, ostoskeskukseen ja kirkkoon.⁷⁹ Elokuvan tapahtuma-aika on symbolisesti myös joulukuun joulukuun, kuluttamisen ja kristinuskon synteesin symbolina. Tuhotyön kohteeksi joutuva, jouluun valmistautuva idyllinen, (anglosaksinen) keskiluokkainen lähiö⁸⁰ edustaa tämän kolminaisuuden kolmatta sakaraa, eli kuluttajakansalaista. Delta Forcen tapauksessakin kansalaisten vapaus määräytyy kuluttamisen kautta, sillä panttivankidraaman keskelle joutuvat matkustajat ovat elokuvassa amerikkalaisia turisteja, joiden vaurauden tuomaa matkustelun vapautta terroristit rajoittavat.

⁷⁶ The Delta Force 1986, 18–19

⁷⁷ The Delta Force 1986, 24–27

⁷⁸ Ostoskeskuksen ja lähiön valitsemiseen myös tuotannolliset syyt, sillä ne olivat odottamassa purkua Atlantan lentokentän laajennuksen takia, täten niiden tuhoaminen ei maksanut tuottajille. kts.”Interview with Missing in Action, Invasion USA, The Delta Force Writer James Bruner.” *Interviews with Movie Makers*. Youtube. 10.7.2024 https://www.youtube.com/watch?v=phPH_02DI-Q. 53–55 [katsottu 15.4.2025]

⁷⁹ Invasion U.S.A 1985, 53–60, 68–71

⁸⁰ Invasion U.S.A 1985, 36–40

Tämän materialistisen vapauskäsityksen narratiivisena ilmentymänä ja vastakohtana Neuvostoliiton materiaalisille puutteille, elokuvassa toimii Neuvostoliitosta Yhdysvaltoihin muuttanut David Rosofsky, joka joutuu terroristien kaappaamaksi oletetun juutalaisen taustansa takia.⁸¹ Viimeisenä symbolisena eleenä vapauden ja kuluttamisen yhteenkuuluvuudelle, elokuvan lopussa pelastetun koneen noustessa ilmaan vapautta juhlistetaan Budweiser-oluita kilistellen.⁸²

Elokuvan tarjoama kuvaus uskontojen ja ideologioiden välisistä ristiriidoista on myös tarkoituksellisen latautunut ja amerikkalaisin silmin kylmän sodan poliittisia jakolinjoja seuraava. Delta Forcessa korostetaan juutalaisten ja kristittyjen yhteistoiminnan tärkeyttä terrorismin ja sen taustalla häärivän pahuuden kukistamisessa. Delta Forcen vahvin ideologinen viesti on islamin ja natsismin yhdistäminen saman lipun alle ja saksalaisten vapauttaminen holokaustin ja natsien synneistä lentokoneen purseri Ingridin rohkean toiminnan kautta, terroristien erottaessa juutalaisilta kuulostavat panttivangit muista, ja luoden uhkakuvan arabiterroristeista natsiperinnön jatkajina. Terroristijohtaja Abdul kuvataan holokaustista tietävänä, mutta välinpitämättömänä, muistuttaen katsojia Natsi-Saksaa pyörittäneiden byrokraattien asenteista, toinen kaappareista, Mustafa, kuvataan juutalaisia vihaavana fanaatikkona, jonka mukaan natsien olisi pitänyt tappaa kaikki heidän maataan miehittävät juutalaiset.⁸³ Kristikunnan ja juutalaisten yhteistä taistelua kuvaa myös Mossadin vakoojana Beirutissa toimiva kreikkalais-katolinen pappi, jonka kirkko joutuu Abdulin häpäisemäksi⁸⁴, sekä Delta Forcen paikallisoppaana toimiva libanonilainen kristitty, jotka molemmat kohtaavat loppunsa terroristien käsissä.

Invasion U.S.A:n monikulttuurinen terroristijoukko on myös selvästi hierarkkinen ja etnisten stereotyyppien ohjaama. Elokuvassa eteläamerikkalaiset terroristit näytetään eläimellisen kurittomina ja huumekauppiaina, samalla kun arabiterroristi näytetään eläimellisenä murhaajana ja kirkon räjäyttäjänä.⁸⁵ Verrattuna edeltäviin eläimellisiin kuvauksiin arabeista ja latinoista, terroristijoukkoa johtavat Rostov ja Nikko edustavat konemaisempaa kuvausta terroristeista pohjautuen heidän eurooppalaisiin etnisyyksiinsä, venäläiseen ja unkarilaiseen. Itä-saksalaisen terroristin näytetään myös kuuluvan joukon sisäpiiriin ja toimivan

⁸¹ (The Delta Force 1986, 11–12) “America has been good to us”

⁸² (The Delta Force 1986, 123–124)

⁸³ (The Delta Force 1986, 24–30)

⁸⁴ (The Delta Force 1986, 73)

⁸⁵ Invasion U.S.A 1985, 5, 12–13, 41–43, 68–71

tunteettoman tehokkaasti yrityksessään räjäyttää ostoskeskus. Elokuvantekijöiden viesti kansainvälisen terrorismin Neuvostoliittojohtoisuudesta ja kommunististen stereotyyppiöinnistä tekopyhinä väestön kiihottajina käy myös ilmi Nikkon kertoessa Rostoville että kaikki kätyrit ovat korvattavissa, sinä et.⁸⁶

Elokuvien tarjoama ratkaisumalli eri etnisten ryhmien välisiin ristiriitoihin toimii siirtämällä huomio ulkoisiin ja sisäisiin vihollisiin, jotka edustavat tiettyjä ideologioita. Chris Jordanin mukaan Yhdysvaltojen tummaihoisen väestön kasvaneen ostovoiman ja siitä seuranneen elokuvainnostuksen myötä reaganilainen Hollywood-elokuva sisällytti tuoton maksimoimiseksi, etenkin toimintaelokuviin, monietnisiä näkökulmia, jotka olivat kuitenkin selvän hierarkkisia, ja luokkapohjaisia. Tämä näennäinen progressiivisuus tarkoitti sitä, että valkoisen poliisin sijaan aggressiivista, huumeita myyvää tummaihoista miestä taltutti tummaihoisen poliisi.⁸⁷ Lakoffin mallia seuraten, vastauksena köyhyyteen ja sen aiheuttamiin ongelmiin, kuten huumorikollisuuteen, oli kova kuri viranomaisten ja lainsäätäjien toimesta. Tässä ajattelumallissa, kansalaisten lisääntyvät oikeudet ja sosiaaliturva nähtiin ongelmia lisäävinä ongelmina, sillä ne rajoittivat isänä toimivan poliisin valtaa, ja sosiaaliturva teki väestöstä mukavuudenhaluisen, ja täten pehmeän. Tässä kontekstissa sisäinen vihollinen oli järjestelmä, joka salli epänormaalin ja haitallisen käytöksen. Sama periaate toimii ulkoisen vihollisen suhteen. Antamalla ulkoisesta vihollisesta kaikenkattavan ja epämääräisen kuvan, sisäiset taloudelliset ja etniset ristiriidat saatiin suunnattua uuteen, etnisesti tunnistettavaan viholliseen, sekä positioitua tietyt lait ja poliittiset toimijat myös tämän ulkoisen vihollisen puolustajiksi.

⁸⁶ Invasion U.S.A 1985, 32–33, 53–60, 62–64

⁸⁷ Jordan 2003, 80, 94–96

4 Terrorisminvastainen sota uutena normina

Elokuvien vaarallisin ja jälkikäteen katsottuna menestyksekkäin väite koskee oikeusvaltiota ja sen periaatteita, peitettynä neoliberalismin vaatteisiin. Vietnamin sodan kritiikki dynaamisuuden puutteesta sodassa säännöistä välittämätöntä vihollista vastaan toimi ideologisen pohjana sodan uudelleen käsittämisenä sisäisenä ja ulkoisena konfliktina terrorismia vastaan, piilossa, mutta samalla kaikkialla olevaa vihollista vastaan. Terrorismin ei-valtiollisen luonteen takia, poliittinen ja kulttuurillinen valta luokitella tietyt etniset, uskonnolliset ja poliittiset ryhmät terroristisiksi on mahtava sisä- ja ulkopoliittinen voimavara poliittisten tavoitteiden ajamiselle ja puolustamiselle.

Elokuvat luovat kuvaa turvallisuusvaltiosta ainoana suojana terroristeja vastaan. Molemmissa elokuvissa kidutus toimii välittömänä ja tehokkaana toimintana oikean, ja tärkeän tiedon saamiseksi.⁸⁸ Delta Forcessa ryhmä onnistuu vapauttamaan viimeiset panttivangit kiduttamalla saadun tiedon ansiosta, ja Invasion U.S.A.:ssa Hunter onnistuu minimoimaan siviiliuhrit ostoskeskuksen pommituksessa saapumalla ajoissa paikalle kidutuksen avulla saadun tiedon perusteella. Vastakohtaisesti, molemmissa elokuvissa käyty sota terrorismia vastaan ei korostetusti johda yhteenkään siviiliuhriin, vaan kaikki uhrit johtuvat terroristien toiminnasta. Delta Forcen näyttämässä Länsi-Beirutissa, joka on elokuvassa terroristijoukkojen hallussa, on ainoastaan aseistettujen miesten ja Ajatollahin kuvien asuttama, toisinkuin elokuvassa lyhyesti näytetty Itä-Beirut, joka oli Israelin liittolaisten hallitsema, ja jonka kaduilla kävelee länsimaisin silmin tavallisesti puettuja naisia⁸⁹. Mitä pukeutumiseen tulee, niin ulkonäköön ja pukeutumiseen liittyviä stereotypioita purkamalla elokuvat onnistuvat kohottamaan terrorismin aiheuttamaa uhkaa visuaalisin keinoin, kun tosielämää seuraten, elokuvienkaan terroristit eivät suostu näyttämään totutuilta arabeilta, tai sotilaallisen näköisiltä kommunisteilta. Delta Forcessa arabiterroristit saapuvat Ateenan lentokentälle länsimaisin silmin huolitellun ja siistin näköisinä⁹⁰, sekä Invasion U.S.A:n kommunistijoukko, joka pukeutuu, ja käyttäytyy aivan kuin me, sekä toteuttaa osan terrori-iskuista poliiseiksi tai sotilaiksi naamioituneina⁹¹.

⁸⁸ The Delta Force 1986, 97; Invasion U.S.A 1985, 50–52

⁸⁹ The Delta Force 1986, 46–47, 65–66

⁹⁰ The Delta Force 1986, 6–8

⁹¹ Invasion U.S.A 1985, 41–43, 71–73

Delta Forcen tapauksessa sivistys ja lait toimivat rajoitteina sotilaiden ja armeijan tehokkuudelle säälimätöntä vihollista vastaan. Delta Force-elokuvan suorana esikuvana toimi TWA lennon 847-kaappaus, joka oli käynnissä vielä elokuvan esituotannon alkaessa Israelissa heinäkuussa 1985.⁹² Oikean elämän kaappaus päättyi neuvotteluiden kautta, Reaganin aggressiivisesta retoriikasta huolimatta, mutta elokuvassa kaapparit kuvataan irrationalisina toimijoina, jotka eivät sodi minkään puolesta, vaan kaikkea hyvää vastaan (terroristit julistavat sotivansa imperialismia, siionismia, ja kaikkea ei-sosialistista vastaan⁹³). Elokuvan terroristeilla on myös salattu tarkoitus teloittaa, pääosin juutalaisista miehistä koostuva ryhmä panttivankeja, huolimatta neuvotteluiden lopputuloksesta ja paeta Iraniin. Tällä korostetaan elokuvan sanomaa, siitä, että sotilaallinen voima on ainoa mahdollisuus terrorismia vastaan, ja että terrorismin juurisyyt voidaan paikallistaa tiettyihin valtiollisiin toimijoihin.

Invasion U.S.A:n terroristikuvaus on myös lopun kostonhimoista toimintaa tihkuissa kuvauksissa hyvin konemainen, kun kansalliskaarti ampuu ulkona mahdollisesti satoja terroristeja, samalla kun Hunter toteuttaa omaa henkilökohtaista kostoaan Rostovia ja hänen lähimpiä kätyreitään vastaan tyhjässä toimistorakennuksessa. Invasion U.S.A:n tapauksessa terrorismia edesauttava vihollinen on sisäinen. Kritiikki kohdistuu median rooliin terrorismin yllyttäjänä, kansalaisyhteiskunnan ja median toimintaan yhteiskunnan ristiriitallisuuden paljastamisessa, sekä omaa etuaan ajavaan byrokraatiin, joka toimii tämän kaiken mahdollistajana.

Kansainvälisen terrorismin vaarallisuutta ja siltä piiloutumisen mahdottomuutta korostetaan myös aiemmin mainitun Neuvostoliitosta Yhdysvaltoihin muuttaneen David Rosofskyn tapauksessa, sekä etenkin vertauskuvallisesti juutalaisten panttivankien tapauksessa, jälleen kerran vahvojen natsi-allegorioiden kautta, joka seurasi Saksasta ja Itävallasta paenneita juutalaisia mantereiden kolkkaan länsiliittoutuneiden sotilaallisen heikkouden ja liennytyksipolitiikan seurauksena, vahvistaen menneisyyden kautta siionismin oikeutusta ja sotilaallisesti vahvan juutalaisvaltion olemassaoloa ainoana turvana verenhimoisia diktaattoreita vastaan. Delta Force ei myöskään tyydy kuvaamaan ainoastaan amerikkalaisia panttivankeja uhreina, vaan Mustafa myös fantasioi itsemurhaiskun tekemisestä Valkoiseen

⁹²”James Bruner- Screenwriter.” *Red River*, YouTube 15.12.2021

<https://www.youtube.com/watch?v=O72lgL1GKRs> 47–49 [katsottu 15.4.2025]

⁹³ The Delta Force 1986, 18–19

Taloon amerikkalaisten ystäviensä avustuksella,⁹⁴ vahvistaen terrorismin muodostamaa kansainvälistä ja sisäistä uhkaa. Invasion U.S.A:n tapauksessa terrorismin uhan laiminlyöminen oman sisäisen heikkouden ja toimettomuuden takia johtaa kirjaimellisesti maan valtaamiseen ja tuhoamiseen sisältä päin.

Liittyen elokuvan visuaaliseen kuvaukseen ja kontekstin puutteeseen, etenkin Delta Forcessa mielenkiintoista on myös, millaisena maailma visuaalisesti näytetään. Kuten aiemmin mainitsin, elokuvassa Itä-Beirut, joka oli sisällissodan aikana kristittyjen falangistien hallitsema, näytetään siistinä ja rauhanomaisena, jossa naiset kävelevät vapaasti kaduilla päätänsä peittämättä. Kontrastina Länsi-Beirut, joka oli kommunistien, AMAL:n ja monien muiden pääasiassa muslimeista koostuneiden ryhmien hallussa vuonna 1985, ja johon suuri osa elokuvan toiminnastakin keskittyy, on puolestaan sodan runtelema, saastainen ja täynnä aseistettuja miehiä. Kaduilla ei kävele naisia tai lapsia, ainoastaan raskaasti aseistettuja miehiä ja talojen seiniä koristaa luodinreikien lisäksi ainoastaan Ajatollah Khomeinin julisteet. Elokuva on kuvattu Israelissa, eikä Libanonissa, joten tämä ristiriitainen kuvasto on tarkoituksellista. Elokuvassa ei myöskään mainita, että Länsi-Beirutin tuhot olivat seurasta Israelin saarrosta ja pommituksista. Viimeisenä kuvastoon liittyvänä asiana ja vihollisen mekaanista kuvausta lisäävänä tekijänä on mainittava elokuvan viimeisen neljänneksen maksimalistinen tuho ja kaaos genrekonventioiden puitteissa. Kymmenien ellei satojen kasvottomien ja älyttömien, kuolemaa pelkäämättömien terroristien lahtaaminen lyhyessä ajassa saa viholliset näyttämään fanaattisilta roboteilta ihmisten sijaan.

Elokuvassa terroristit edustavat järjestöä nimeltä Uuden maailman vallankumous, joka on sodassa ”imperialisteja, siionisteja ja muita ei sosiaalisia hirvityksiä vastaan.” Käsikirjoituksessa liikkeen nimi on Arab Revolution, molemmat mainitut järjestöt ovat elokuvaa varten keksittyjä, ja hämärtävät elokuvan esikuvana toimineiden TWA 847-kaappareiden motiiveja ja tarkoituksia. TWA847-kaappaajien motiivina ei ollut islamistinen vallankumous tai sodan julistaminen vapaata maailmaa vastaan, vaan motiivit todennäköisimmin liittyivät valtataisteluun libanonilaisten, Israelia vastaan sotineiden järjestöjen välillä ja Israelin miehitykseen Etelä-Libanonissa.⁹⁵ Yhtenä julkilausuttuna

⁹⁴ The Delta Force 1986, 83

⁹⁵ Hoffman 1985

motivaationa oli myös kosto CIA:han yhdistetystä autopommi-iskusta Beirutissa, jossa kuoli 80, ja loukkaantui 200 siviiliä maaliskuussa 1985.⁹⁶

Israel esiintyy Delta Force-elokuvassa peilikuvana, jonka kaltaiseksi Yhdysvaltojenkin olisi syytä muuttua pärjätäkseen vaarallisessa maailmassa. Elokuvan kommentit Israelin sotilaallisesta kyvykkyydestä ja tärkeydestä Yhdysvaltojen liittolaisena Lähi-idässä korostuvat elokuvassa useaan otteeseen⁹⁷, ja korostetun paljon elokuvasta leikatuissa, mutta käsikirjoituksessa mukana olleissa kohtauksissa, joissa Delta Forcen sotilaat istuvat iltaa israelilaisten kanssa ja toteavat israelilaisten olevan ihan niin kuin me.⁹⁸ Israelin rooli elokuvassa on suurempi kuin mitä ruudulla näkyy (käsikirjoituksessa israelilaiset osallistuvat myös aseellisesti panttivankien vapauttamiseen, toisin kuin elokuvassa⁹⁹), sillä Delta Forcen juoni koostuu pääosin kahdesta todellisesta, mutta, erillisestä tapahtumasta. Elokuvan päärakenteena toimii lennon TWA 847-kaappaus, mutta elokuvan sankarilliset toimintakohtaukset on lainattu yhdestä Israelin sotilashistorian myyttisimmistä sankaritarinoista, eli Air France lennon 139 panttivankien pelastamisesta Ugandassa, Entebben lentokentällä 4.7.1976¹⁰⁰ ja tämän myytin amerikkalaistamisesta ja esikuvaksi nostamisesta terrorisminvastaisessa sodassa elokuvallisten, kuviteltujen voittojen kautta.

⁹⁶ National Security Council 2023; “*C.I.A. LINKED TO BEIRUT BOMB*” Associated Press, 15.5.1985 <https://archive.is/qRVNP> [arkistoitu 23.1.2020]

⁹⁷ The Delta Force 1986, 62–63, 77–78,

⁹⁸ Bruner ja Golan, The Delta Force 1985, 85–86

⁹⁹ Bruner ja Golan, The Delta Force 1985, 133

¹⁰⁰ Spyer 2020; Golan oli myös ohjannut operaatiosta kertovan, ja Israelin armeijan tuella tehdyn elokuvan, Operation Thunderbolt, vuonna 1977, ja halusi tehdä tapahtumasta myös uuden Hollywood-version. TWA-lennon kaappaus kesäkuussa 1985 loi hyvän pohjan uudelle sovitetulle versioinnille tapahtumasta. kts. Interview with Missing in Action, Invasion USA, The Delta Force Writer James Bruner 2024, 40–44

5 Johtopäätökset

Elokuvat Delta Force ja Invasion U.S.A ovat pintapuolisesti katsottuna eskapistisia kostofantasioita, vailla sen suurempaa sanomaa tai tarkoitusta. Ideologisen analyysin kautta molemmista elokuvista paljastuu vahvan tarkoituksellinen reaganilaisen ulko- ja sisäpolitiikan puolustelu, sekä kehoitus konservatiivisen moraalisen ja vahvan yhteiskunnan rakentamiseen oman toiminnan, eikä puheiden kautta.

Elokuvat puolustelevat Reaganin talous- ja elinkeinopolitiikkaa uuden terveen yhteiskunnan luomisella, joka on lähempänä alkuperäistä, myyttistä visiota Yhdysvalloista luvattuna maana, jossa kenellä tahansa on mahdollisuus pärjätä ilman valtion luomia keinotekoisia rajoitteita, tai ansaitsemattomia apuja. Elokuvissa pärjäämiseen vaadittavat ominaisuudet ruumiillistuvat vahvoissa ja lihaksikkaissa miesvartaloissa, jotka edustavat toiminnan uutta, miehistä sukupolvea neuvottelun ja puhumisen sijaan. Tämän uuden ja rohkeamman sukupolven toimintaa vaaditaan pelastamaan Yhdysvallat sisäiseltä rappiolta, mutta myös sisäisen rappion tuomilta ulkoisilta uhilta.

Ulkopolitiikan suhteen elokuvat toimivat Reaganin linjattoman ja kohujen täyttämän ulkopoliittisen linjan puolustajina, mutta myös kehoituksena sotilaallisen läsnäolon lisäämiselle terrorismin vastaisessa sodassa, ja Israelin aseman korostamista Yhdysvaltojen liittolaisena sodassa islamistista terrorismia ja kommunismia vastaan. Elokuvat muodostavat kuvan kansainvälisen terrorismin verkosta, jonka juuret johtavat Moskovaan ja Teheraniin, ja joka on rohkaistunut lisäämään vaikutusvaltaansa Yhdysvaltojen pehmeän ulkopoliitiikan seurauksena.

Terrorismin uhkaa korostamalla elokuvat myös puolustelevat Reaganin aikana kasvaneita puolustusbudjetteja tarjoamalla terrorismista irrationaalisen ja orientalistisen kuvan, jonka uhriksi Yhdysvallat joutuu erityisluonteensa takia vapauden ja markkinatalouden majakkana, Vietnamin sodan jälkeisen sotilaallisen lamaannuksen mahdollistamana. Elokuvien tarjoamat ratkaisumallit kidutuksen tehokkuudesta toimivat elokuvien kuvaamassa irrationaalisessa maailmassa. Kuolemaa halveksivat terroristit syöksyvät tulta päin kasvottomana massana, mutta muuttuvat silti tarinan vaatiessa kuolemaa pelkääviksi pelkureiksi jouduttuaan kasvokkain oikeaa vapautta edustavien sankarillisten sotureiden edessä.

Invasion U.S.A yhdistää myös kansainvälisen huumekaupan yhdeksi osaksi tätä suurta kansainvälistä terroristista salaliittoa, jolloin huumeidenvastainen sota yhdistyy saumattomasti osaksi terrorisminvastaista sotaa. Näiden kahden ääri-ilmion yhdistäminen toimii elokuvissa yhteiskunnan valmistamisessa turvallisuusvaltion rakentamiseen yksilönvapauksien kustannuksella, ja tiettyjen poliittisten, etnisten ja uskonnollisten ryhmien leimaaminen toimii kanavana yhteiskunnan olemassa olevien etnisten ja taloudellisten ristiriitautuvuuksien kohdistamiseen uusiin sisäisiin ja ulkoisiin vihollisiin.

Molempia elokuvia tähdittävä 1980-luvun antikommunistinen sankari Chuck Norris toimii reaganilaisena koston enkelinä maan ulkoisille ja sisäisille vihollisille, sekä tiukkana isänä kansalaisille. Lakoffin ”tiukka isä” malli ei tarjoa rehabiliota väärintekijöille, vaan elokuvien linjaa mukaillen yhteiskuntajärjestystä ja moraalista vaarantavien toimijoiden tuhoamista. Elokuvien tarjoama malli sisältää kehotuksen ja oikeutuksen kapinoida moraalittomasti toimivaa ”isää” kohtaan, jota elokuvissa edustaa itseään palveleva ja välinpitämätön poliittinen ja byrokraattinen luokka sekä kansaa laiskistava ”New Deal”-yhteiskunta. Mallin sallima reaganilainen vallankumous on siis regeneroiva, paluuna vanhaan, myyttiseen menneisyyteen, kapitalistisia luokkajakoja kunnioittaen.

Amerikkalaisia myyttejä kunnioittaen elokuvat ovat suoraa jatkumoa klassisen lännenelokuvan genrekonventioille, puettuna 1980-lukulaisen toimintaelokuvan maksimalistiseen tuhoon ja toimintaan. Elokuvien moraalinen mustavalkoisuus ja konfliktien ratkaisumallit ovat paluuta 1940- ja 1950-luvun lännenelokuvaan pyrkimyksenä hakea oikeutusta ja innoitusta sekä lännenelokuvan, että Yhdysvaltojen myyttiseltä kultakaudelta ennen Vietnamin-sotaa. Nimesin elokuvagenren neo-revisionistiseksi lännenelokuvaksi, sillä vanhojen teemojen ja myyttien kierrättäminen toimi vastaiskuna Vietnamin sodan aikaiselle revisionistiselle lännenelokuvalle, joka sisälsi kritiikkiä Yhdysvaltaista ulkopoliittikkaa ja imperialismia kohtaan ja nosti rooliin vähemmistöjen roolin Yhdysvaltojen synnyssä ja loi myös sankarikuvia Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoista ja siirtämällä valkoihoiset eurooppalaiset pahisrooleihin.

Elokuvat toimivat myös Israelin toiminnan puolustamisena miehitetyillä alueilla ja Libanonissa. Korostamalla islamistisen ja kommunistisen terrorismin yhteisiä taustatekijöitä ja antamalla terroristeista kulmikkaan ja stereotyyppisen kuvan, leimatun samalla kaikki Israelia vastustavat henkilöt ja järjestöt terroristisiksi vapaan maailman vihaajiksi. Vaikka

elokuvat onkin suunnattu ensisijaisesti yhdysvaltalaiselle yleisölle, niin elokuvista on tulkittavissa myös keskustelua kansainvälisen juutalaisyhteisön, sekä Libanonin sotaa ja militarismia vastustavan liberaalin israelilaisväestön kanssa.

Delta Forcen kuvaus rohkeista ja suorasekäisistä amerikanjuutalaisista toimii siltojen rakentamisena amerikanjuutalaisen ja israelilaisen kulttuurin välillä, tällä kertaa verhoten amerikanjuutalaiset saman militaristisen ja rohkean israelilaisen sabra-myytin sisään. Elokuvista Delta Force korostaa myös antisemitismistä kumpuavan shiia- ja arabiterrorismin uhkaa kaikille juutalaisille, eikä vain Israelille.

Militaristisen sabra-myytin rooli Israelin omassa itseisymmärryksessä joutui myös koetukselle Libanonin sodan aikana, ja elokuvista etenkin Delta Forcen voidaan nähdä toimivan kritiikkinä myös Israelin sisäisiä kulttuurillisia muutoksia vastaan, joiden nähtiin konservatiivissa piireissä heikentävän Israelin taistelutahtoa Libanonissa, peilautuen Yhdysvaltojen kokemuksiin Vietnamin sodassa. Yhdysvaltoja peilaten, Libanonin sota synnytti etenkin israelilaisessa taiteessa ja elokuvassa sotaa ja miehitystä vastustavien näkökulmien tulvan, joka uhmasi sabra-myytin hegemoniaa israelilaisessa itseymmärryksessä.¹⁰¹

Leimaamalla terrorismin Israelia ja Yhdysvaltoja koskevaksi yhteiseksi ongelmaksi, elokuvat haluavat Yhdysvaltojen luopuvan virallisesti puolueettomasta roolistaan Israelin ja muslimien välisissä kiistoissa, ja siirtyvän diplomaattisen ja taloudellisen avun antamisesta myös suoraan sotilaalliseen tukemiseen yhteisen turvallisuuden nimissä.

Koskien elokuvien, etenkin Delta Forcen muslimi/arabikuvauksia, elokuva nostaa valokeilaan ainoastaan ekstremismin, eikä tavallisten ihmisten elämää. Tutkimukseni kannalta tärkeää taustoitusta länsimaisista arabi- ja muslimikuvauksista antaneen Edward Saidin mukaan Islam tarkoittaa länsimaalaiselle kaikkea ja ei mitään. Se on joko kohde, jota katsotaan orientalististen linssien läpi kontrastina, jonka kautta katsoja arvioi oman kulttuurinsa kukoistusta tai rappiota, tai atavistisesti täysin vieraana ja vihamielisenä ilmiönä, joka on olemassa ainoastaan tuhotakseen länsimaat ja kristillisen kulttuurin. Ongelmana on myös Islamin näkeminen totalitaristisena, koko yhteiskuntaa määrittävänä voimana, joka ei jätä tilaa

¹⁰¹ E. Kaplan 2011, 59–70

universaaleille tulkinnoille arabeista tai persialaisista samanlaisina ihmisinä arkipäiväisine ongelmineen kuin ”mekin”.¹⁰²

Keskityin tutkielmassani Israelin ja Yhdysvaltojen välisen suhteen luomiseen reaganilaisen retoriikan kautta, ja elokuvien luomaa viholliskuvaa arabeista ja kommunisteista toiseuttamisen ja epäinhimillistämisen kautta, tavoite, jonka otin osaksi laajempaa näkökulmaa reaganilaisesta elokuvasta ja sen poliittisesta symbolismista. Elokuvista etenkin Delta Forcea on tutkittu terrorismin vastaisen sodan oikeuttamisen välineenä, koska sellaiseksi sen tekijätkin tarkoittivat, mutta sitä ja Invasion U.S.A:ta yhdistää moni muukin mielenkiintoinen ideologinen yhteys. Nykypäivän näkökulmasta terrorisminvastainen sota, turvallisuusvaltio, huumeidenvastainen sota ja neoliberalismi ovat edelleen ajankohtaisia ja kehittyviä ilmiöitä, joiden tulevassa luokittelussa ja muotoutumisessa Reaganin retoriikalla oli suuri rooli. Nämä näkökulmat ovat olleet suuren mielenkiinnon kohteena, etenkin WTC-iskujen ja siitä seuranneen terrorisminvastaisen sodan julistamisen jälkeen, ja Delta Forcen ja Rambon kaltaisten kylmän sodan kostofantasioiden noustua uudelleen poliittiseen käyttöön tietynlaisen toiminnan oikeuttajina ja selittäjinä.

Vähemmän tutkittu, mutta äärimmäisen ajankohtainen aihe oikeistopopulismin ja Trumpin aikakaudella on kulttuurisodat ja sen nousu äänestäjiä liikuttavaksi voimaksi nimenomaan Reaganin presidenttikaudella. Ronald Reagan oli Hollywoodin kasvattama, ja elokuvat muodostivat suuren osan hänen todellisuuskäsityksestään, ja hän oli myös halukas käyttämään elokuvan voimaa oman agendansa levittämiseksi. Reaganin retoriikassa toistuva vahva erottelu hyvästä ja pahasta, väärästä ja oikeasta, sekä Reaganin kauden vahva keuhollisuus, kuten hyökkäys huumeidenkäyttäjii ja seksuaalivähemmistöjä vastaan AIDS-epidemiaa vähätteleillä ja moralisoimalla on herättänyt jo huomiota tutkijoiden keskuudessa Reaganin presidenttikauden ja myöhempien kulttuurisotien välisestä yhteydestä.¹⁰³ Tätä silmälläpitäen reaganilaisen elokuvan tutkiminen nimenomaan kulttuurisotien aihiona muodostaa potentiaalisesti mielenkiintoisen tutkimusaiheen.

¹⁰² “Islam through Western Eyes” The Nation, 26.5.1980 <https://www.thenation.com/article/archive/islam-through-western-eyes/> [luettu 8.5.2025]

; Said 1997, 18, 21-22, 145

¹⁰³ Sutton 2015

Elokuvien ja propagandan voimaa mielipiteiden ja asenteiden muokkaajana ei voi empiirisesti todistaa, ja täten Cannonin tuottamien elokuvien käytännön vaikutus asenteiden ja mielipiteiden muokkaamiseen Yhdysvalloissa jää spekulointia asteelle. Vuonna 1982 Beirutin piirityksestä järkyttynyt Ronald Reagan käski Israelin pääministeri Menachem Beginia luopumaan piirityksestä, ja jähdytti asekaupat maahan. Jälkiviisaasti, nykyistä Gazan-tilannetta ja Yhdysvaltojen Israelille jakamaa vankkumatonta sotilaallista tukea seuranneena Israelin hasbara-toiminnan voidaan nähdä olleen onnistunutta erilaisten propagandakanavien kautta, ja elokuvien tuottamalla kuvastolla on saattanut olla merkitystä mielipiteiden ja asenteiden muokkauksessa, etenkin terrorismi-termin laajentamisessa koskemaan kokonaista, tietyssä maantieteellisessä sijainnissa asuvaa kansaa.

6 Lähdeluettelo

Alkuperäisaineisto:

Bruner, James, ja Menahem Golan. 1986. *The Delta Force*. Ohjannut Menahem Golan. Tuottanut Cannon Group. Esittäjä Chuck Norris, Lee Marvin, Robert Forster, Martin Balsam, Joey Bishop, Hanna Schygulla ja George Kennedy.

https://www.imdb.com/title/tt0090927/?ref =nv_sr_srgs_0_tt_8_nm_0_in_0_q_Delta%2520Force

Bruner, James, ja Aaron Norris. 1985. *Invasion U.S.A.* Ohjannut Joseph Zito. Tuottanut Cannon Group. Esittäjä Chuck Norris, Richard Lynch, Melissa Prophet ja Alexander Zale.

https://www.imdb.com/title/tt0089348/?ref =nv_sr_srgs_0_tt_8_nm_0_in_0_q_invasion%2520usa

Bruner, James, ja Menachem Golan. 1985. ”The Delta Force.” *Elokuvakäsikirjoitus*.

<https://www.scriptcity.com/delta-force.html>

Tutkimuskirjallisuus:

Belton, John. 2013. *American Cinema/American Culture*. 4. Leikannut Michael Ryan. New York: McGraw-Hill.

Cummings, Jonathan. 2016. *Israel's Public Diplomacy: The Problems of Hasbara, 1966-1975*. New York: Rowman & Littlefield

Haslam, Nick. 2006. ”Dehumanization: An Integrative Review.” *Personality and Social Psychology Review* 10 (3): 252-264.

Jordan, Chris. 2003. *Movies and the Reagan Presidency: Success and Ethics*. Westport: Praeger.

Qualter, Terence H. 1985. *Opinion Control in the Democracies*. Lontoo: Palgrave MacMillan.

Kapitan, Tomis. 2016. ”Terrorism in The Arab-Israeli Conflict.” Teoksessa *Terrorism: The Philosophical Issues*, leikannut Igor Primoratz, 175-191. Lontoo: Palgrave.

Kaplan, Amy. 2018. *Our American Israel- The Story of an Entangled Alliance*. Cambridge, Massachussetts: Harvard University Press.

Lakoff, George. 2016. *Moral Politics - How Liberals and Conservatives think*. 3. Chicago: University of Chicago Press.

Mna, Ilias Ben. 2019. *Echoes of Reaganism in Hollywood Blockbuster Movies From the 1980's to the 2010's*. Väitöskirja, American Studies, Humboldt University of Berling, Berliini: Peter Lang, 343. doi:10.3726/b17914.

- Shaw, Tony, ja Giora Goodman. 2022. *Hollywood and Israel: A History*. New York: Columbia University Press.
- Tasker, Yvonne. 2002. *Spectacular Bodies: Gender, Genre, and the Action Cinema*. New York: Routledge.
- Wallis, Rodney. 2020. *Reimagining the Promised Land: Israel and America in Post-War Hollywood Cinema*. New York: Bloomsbury Publishing Inc.

Muu kirjallisuus:

- Encyclopedia Britannica. 2025. *Zionism*. 3. 2025. <https://www.britannica.com/topic/Zionism>.
- Freilich, Charles D. 2012. *Israel Journal of Foreign Affairs* 6 (3): 41-75.
- From Underdog to Occupier: Israel's Tarnished Image *Israel Affairs* 27 (1): 7-26.
doi:10.1080/13537121.2021.1864845.
- Gilboa, Eytan. 1986. *American Public Opinion Toward Israel and the Arab-Israeli Conflict*.
Lexington: Lexington Books.
- Grieverson, Lee. 2018. *Cinema and the Wealth of Nations Media, Capital, and the Liberal World System*. Oakland: University of California Press.
- Hadari, Gal, Asaf Turgeman. 2018. Public Diplomacy in Army Boots: The Chronic Failure of Israel's Hasbara *Israel Affairs* 24 (3): 482-499. doi:10.1080/13537121.2018.1455374.
- Harle, Vilho. 2023. *Hyvä, Paha, Ystävä, Vihollinen*. 2. Keuruu: Rosebud Books.
- Harris, Rachel S., 2021. *Casting a Giant Shadow - The Transnational Shaping of Israeli Cinema*.
Bloomington: Indiana University Press.
- Hoberman, James. 2019. *Make My Day - Movie Culture in the Age of Reagan*. New York: The New Press.
- Hoffman, Bruce. 1985. *Shia Terrorism in the Conflict in Lebanon and the Hijacking of TWA Flight 847*. Santa Monica: Rand Corporation.
- Jeffords, Susan. 1993. *Hard Bodies - Hollywood Masculinity in the Reagan Era*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Kaplan, Eran. 2020. *Projecting the Nation: History and Ideology on the Israeli Screen*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Kaplan, Eran. 2011. "From Hero to Victim: The Changing Image of the Soldier on the Israeli Screen." Teoksessa *Israeli Cinema: Identities in Motion*, leikannut Miri Talmon ja Yaron Peleg, 59-70. Austin: University of Texas Press.
- . 2020. *Projecting the Nation: History and Ideology on the Israeli Screen*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- National Security Council. 2023. *SRB1121 TWA 847 Hijacking*. President's Special Review Board, Reagan Library. <https://www.reaganlibrary.gov/public/2024-10/40-447-93195-001-2023.pdf>.

- Nolan, Tara. 2020. *The securitization of water in Israel between 1948 and 2005*. Gradu, Utrecht: Utrechtin Yliopisto.
- Ovendale, Richie. 2004. *The Origins of the Arab-Israeli Wars*. 4. Abingdon: Routledge.
- Raible, J. 2021. *U.S. History*. University of Central Florida.
<https://pressbooks.online.ucf.edu/osushistory/chapter/the-reagan-revolution/>.
- Reeves, Nicholas. 2004. *The Power of Film Propaganda: Myth or Reality*. First Edition. Norfolk: Continuum.
- Said, Edward W. 1997. *Covering Islam*. Lontoo: Vintage.
- Jewish and Contemporary Origins of Israeli Hasbara *Jewish Political Studies Review* 15 (1-2).
- Shaheen, Jack G. 2009. *Reel Bad Arabs - How Hollywood Vilifies a People*. Northampton: Olive Branch Press.
- Shaw, Tony. 2007. *Hollywood's Cold War*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Sheffer, Gabriel, 1987. *Dynamics of Dependence: U.S.- Israeli Relations*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Slotkin, Richard. 1998. *Gunfighter Nation: The Myth of The Frontier in Twentieth-Century America*. New York: University of Oklahoma Press.
- Suid, Lawrence H, Dolores A Haverstick. 2005. *Stars and Stripe on Screen: A Comprehensive Guide to Portrayals of American Military on Film*. Lanham, Maryland: Scarecrow Press Inc.
- Sutton, Matthew Avery. 2015. Chichester: John Wiley & Sons inc.
- Toaldo, Mattia. 2013. *The Origins of the US War on Terror: Lebanon, Libya and American intervention in the Middle East*. Abingdon: Routledge.
- Todorov, Tzetan. 2000. Oxon: Routledge.
- From David to Goliath: The Question of Size in Israel's Identity Politics *The Politics of Smallness in Modern Europe: Size, Identity and International Relations Since 1800.*, Lontoo: Bloomsbury Publishing.
- Turner, Graeme. 1999. *Film as Social Practice*. 3rd ed. Lontoo: Routledge.

Videohaastattelut:

- Bruner, James, haastattelu, haastattelijana Gareth Packham. 2024. "Interview with Missing in Action, Invasion USA, The Delta Force Writer James Bruner." *Interviews with Movie Makers*. Youtube. 10. 7. https://www.youtube.com/watch?v=phPH_02DI-Q.
- Bruner, James, haastattelu, haastattelijana Red River. 2021. "James Bruner- Screenwriter." *Red River*. (15. 12). <https://www.youtube.com/watch?v=O72lgL1GKR8>.

Sanomalehtiartikkelit:

- Associated Press. 1985. *C.I.A. LINKED TO BEIRUT BOMB*. <https://archive.is/qRVNP>.
- Bankston, Kevin. 2018. <https://www.newamerica.org/weekly/how-sci-fi-wargames-led-real-policy-during-reagan-administration/>.
- Hoffman, Carl. 2012. "How We Captured Adold Eichmann." *The Jerusalem Post*. Accessed 5 8, 2025. <https://www.jpost.com/Metro/Features/How-we-captured-Adolf-Eichmann>.
- Melman, Yossi. 2016. "Analysis: The legacy of Entebbe - Israel's last heroic hurrah." *The Jerusalem Post*. <https://www.jpost.com/israel-news/analysis-the-legacy-of-entebbe-israels-last-heroic-hurrah-457606>.
- Said, Edward W. 1980. *The Nation*. <https://www.thenation.com/article/archive/islam-through-western-eyes/>.
- Spyer, Jonathan. 2020. <https://www.jpost.com/arab-israeli-conflict/the-hijackers-of-entebbe-the-full-story-636042>.
- Weitz, Carmit Sapir. 2021. "Israel and the metamorphosis of the Sabra through the years." *Jerusalem Post*, 6. 5: 2021. Haettu 30. 4 2025. <https://www.jpost.com/israel-news/culture/israel-and-the-metamorphosis-of-the-sabra-through-the-years-667330>.
-